

Univerzita Pardubice

Fakulta ekonomicko-správní

Dopady volného pohybu pracovních sil na trh práce České republiky

Ivan Sixta

**Bakalářská práce
2016**

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Ivan Sixta**
Osobní číslo: **E13786**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná ekonomika a správa: Veřejná ekonomika**
Název tématu: **Dopady volného pohybu pracovních sil na trh práce České republiky.**
Zadávací katedra: **Ústav ekonomických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem práce je analyzovat vývoj pracovní migrace a její dopad na trh práce v ČR.

Osnova:

- Teoretické vymezení trhu práce.
- Volný pohyb pracovních sil v EU a služba EURES.
- Vývoj pracovní migrace a integrace cizinců v ČR.
- Analýza ekonomických aktivit cizinců na trhu práce.

Rozsah grafických prací: -
Rozsah pracovní zprávy: cca 35 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

BARŠOVÁ, A., BARŠA, P. Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005, 308 s. ISBN 80-210-3875-6.
DRBOHLAV, D. Migrace a (i)migranti v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010, 207 s. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-039-1.
PALÍŠKOVÁ, M. Trh práce v Evropské unii: historický vývoj, aktuální trendy a perspektivy. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014, xxiii, 203 s. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-270-0.
TRBOLA, R., RÁKOCZYOVÁ, M. Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR I. 1. vyd. Brno: Barrister, 2011, 181 s. ISBN 978-80-87474-19-8.
TRBOLA, R., RÁKOCZYOVÁ, M. Institucionální podmínky sociální integraci cizinců v ČR II. 1. vyd. Brno: Barrister, 2011, 186 s. ISBN 978-80-87474-20-4.

Vedoucí bakalářské práce:
Ing. Radka Kněžáčková
Ústav ekonomických věd

Datum zadání bakalářské práce: **29. září 2015**
Termín odevzdání bakalářské práce: **29. dubna 2016**

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 29. září 2015

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 29. 4. 2016

Ivan Sixta

PODĚKOVÁNÍ:

Tímto bych rád poděkoval svému vedoucímu práce Ing. Radce Kněžáčkové, Ph.D. za její odbornou pomoc, cenné rady a poskytnuté materiály, které mi pomohly při zpracování bakalářské práce.

ANOTACE

Bakalářská práce je zaměřena na jeden z aktuálních světových trendů. Práce popisuje působení migrace a volného pohybu pracovních sil na trh práce v České republice. Zabývá se migrací, integrací a samotným trhem práce. Práce analyzuje ekonomické aktivity cizinců v České republice, vstup cizinců na trh a jejich zaměstnanost. Cílem práce je analyzovat vývoj pracovní migrace a její dopad na trh práce v České republice.

KLÍČOVÁ SLOVA

Migrace, Trh práce, Zaměstnanost, Pracovní síla, Integrace, Lidský kapitál, Ekonomická aktivita.

TITLE

Impact of free movement of labor to the labor market of the Czech Republic.

ANNOTATION

Bachelor thesis focuses on one of the actual global trends. The thesis describes the migration and the free labour force movement effect on the labour market in the Czech Republic. It deals with migration and labour market itself. The thesis analyses economic activities of foreigners and foreigners' entry into labour market a their employment rate. The aim of this thesis is analyze development of labour migration and their impact on the labour market in the Czech Republic.

KEYWORDS

Migration, Labor market, Employment, Labor force, Integration, Human capital, Economic activity.

OBSAH

ÚVOD	10
1 TEORETICKÉ VYMEZENÍ TRHU PRÁCE	11
1.1 CHARAKTERISTIKA TRHU PRÁCE.....	11
1.2 ZÁKLADNÍ UKAZATELE TRHU PRÁCE	11
1.3 NOSITELÉ PRÁCE A LIDSKÝ KAPITÁL.....	12
1.3.1 Měření lidského kapitálu	13
2 VOLNÝ POHYB PRACOVNÍCH SIL V EVROPSKÉ UNII A SLUŽBA EURES	15
2.1 VOLNÝ POHYB OSOB A PRACOVNÍCH SIL	15
2.1.1 Přechodné období pro volný pohyb pracovníků	15
2.2 JEDNOTNÝ TRH	16
2.3 EURES	16
3 VÝVOJ PRACOVNÍ MIGRACE A INTEGRACE CIZINCŮ V ČESKÉ REPUBLICE	18
3.1 DEFINICE MIGRACE A POJMY SOUVISEJÍCÍ S MIGRACÍ.....	18
3.2 DŮVODY MIGRACE.....	19
3.3 NELEGÁLNÍ MIGRACE	19
4 MIGRACE A VÝVOJ MIGRAČNÍ POLITIKY V ČESKÉ REPUBLICE	21
4.1 MIGRACE DO ROKU 1989	21
4.2 MIGRACE PO ROCE 1989	23
4.3 INTEGRAČNÍ POLITIKY	25
4.3.1 První etapa 1990 – 1998	25
4.3.2 Druhá etapa 1999 – 2003.....	26
4.3.3 Třetí etapa 2004 – současnost.....	26
5 ANALÝZA EKONOMICKÝCH AKTIVIT CIZINCŮ NA TRHU PRÁCE	27
5.1 POSTAVENÍ CIZINCŮ NA TRHU PRÁCE	27
5.2 VSTUP NA PRACOVNÍ TRH	30
5.3 ANALÝZA ZAMĚSTNANOSTI CIZINCŮ	30
5.4 ZELENÉ KARTY	35
5.5 MODRÉ KARTY.....	36
5.6 ZAMĚSTNANECKÉ KARTY	38
ZÁVĚR	40
POUŽITÁ LITERATURA	43

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Nelegální migrace v České republice v letech 2000 – 2007	20
Tabulka 2: Nelegální migrace v České republice v letech 2008 – 2014	20
Tabulka 3: Zaměstnanost cizinců v sektorech národního hospodářství od roku 2011	28
Tabulka 4: Ochota pracovníků pracovat za nižší mzdu než domácí pracovníci jako důvod pro zaměstnávání cizinců	29
Tabulka 5: Hrubá měsíční mzda cizinců v roce 2014	29
Tabulka 6: Cizinci pracující na základě živnostenského oprávnění v roce 2014 podle věku a pohlaví	33
Tabulka 7: Počet žádostí o zelenou kartu a počet udělených zelených karet v letech 2009 – 2012	36
Tabulka 8: Počet žádostí o modrou kartu a počet udělených modrých karet v letech 2009 - 2012	37
Tabulka 9: Počet vydaných modrých karet k 31. 12. 2014 podle státní příslušnosti	38
Tabulka 10: Počet udělených zaměstnaneckých karet podle státního občanství v roce 2014..	39

SEZNAM ILUSTRACÍ

Obrázek 1: Vývoj počtu cizinců v České republice podle typu pobytu	21
Obrázek 2: Účastníci projektu podle státní příslušnosti v letech 2003 - 2010	24
Obrázek 3: Účastníci projektu podle dosaženého vzdělání v letech 2003 - 2010	25
Obrázek 4: Zaměstnanost cizinců v České republice podle postavení v zaměstnání v letech 1997 – 2014	31
Obrázek 5: Zaměstnanost cizinců v České republice ze zemí EU v roce 2011.....	32
Obrázek 6: Zaměstnanost cizinců v České republice ze zemí mimo EU v roce 2011	32
Obrázek 7: Cizinci s platným živnostenským oprávněním ze zemí EU v roce 2014.....	34
Obrázek 8: Cizinci s platným živnostenským oprávněním ze zemí mimo EU v roce 2014	34
Obrázek 9: cizinci pracující na základě živnostenského oprávnění v jednotlivých krajích České republiky v roce 2014	35

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
ČSÚ	Český statistický úřad
EU	Evropská unie
EHP	Evropský hospodářský prostor
EURES	European employment services
ISBN	International standard book number
Sb.	Sbírka zákonů

ÚVOD

Problematika migrace byla, je a bude důležitou součástí ekonomiky každého státu. Česká republika začala od 90. let zažívat postupný nárůst migrace a k tomuto trendu velice napomohl vstup České republiky do EU v roce 2004. Česká republika je spíše tranzitní zemí, ale má potencionál stát se cílovou zemí a pro migrující cizince více zajímavou. V posledních letech je migrace velmi diskutované a emotivní téma a velká část české populace se k této problematice a samotným migrantům staví značně negativně. I přesto je pracovní migrace velice důležitá možná až nezbytná pro budoucí vývoj země. Migrace je také právo člověka, které může využít pro získání lepších životních podmínek a záleží jen na dané osobě, zda toto právo využije.

Tématem bakalářské práce jsou dopady volného pohybu pracovních sil na trh práce České republiky. **Cílem práce je analyzovat vývoj pracovní migrace a její dopad na trh práce v České republice.** V prvních kapitolách se práce zaměřuje na teoretické vymezení trhu práce a lidského kapitálu. V následující kapitole popisuje volný pohyb pracovních sil a s tím spojený jednotný trh EU. Ve třetí kapitole se zabývá migrací, vývojem migračních politik a s tím spojenou nelegální migrací. Následuje proces integrace, který je pro začlenění cizinců velice důležitý a vývoj integračních politik v České republice v jednotlivých etapách.

V závěrečné kapitole analyzuje ekonomickou aktivitu cizinců na trhu práce, jejich postavení na trhu práce a v neposlední řadě zaměstnanost cizinců. V úplném závěru poslední kapitoly se věnuje konkrétním nástrojům řízení migrace – zeleným, modrým a zaměstnaneckým kartám.

1 TEORETICKÉ VYMEZENÍ TRHU PRÁCE

1.1 Charakteristika trhu práce

Trh práce je místo, kde se střetává nabídka práce s poptávkou po práci. Na obou stranách vystupují subjekty, které se snaží maximalizovat svůj užitek. Subjekty vystupují na straně nabídky nebo na straně poptávky a pro každý subjekt má užitek jinou podobu. Subjekty poptávající práci se snaží dosáhnout co největšího zisku, za co nejnižší náklady, a proto porovnávají příjmy, které jim plynou ze zaměstnávání pracovníků se mzdovými náklady, které vznikají. Subjekty nabízející práci se snaží dosáhnout co největšího užítku z práce, při co nejmenším objemu vynaložené práce. Porovnávají užitek plynoucí z práce s užitekem plynoucím z volného času.

Podle současné ekonomické teorie můžeme také rozlišovat trh primárního a sekundárního sektoru. Jedná se o hypotézu dvojího trhu práce. Podle této hypotézy je trh primárního sektoru trhem s lepšími pracovními místy, s vysokou mzdou, pracovní jistotou a možností kariérního postupu. Naopak trh sekundárního sektoru je trhem s horšími pracovními místy, nízkou mzdou a minimální pracovní jistotou. Mezi těmito trhy může docházet k přesunům pracovních sil. Osoby působící na primárním trhu mohou být vytlačeni na trh sekundární, nebo naopak. Jenomže k přesunu ze sekundárního sektoru do primárního dochází jen zcela výjimečně a hlavním důvodem je nedostatek volných pracovních míst právě v primárním sektoru.

Trh práce je na rozdíl od trhu zboží a kapitálu část moderní tržní ekonomiky, do které nejvíce zasahuje politika státu. Kromě nabídky a poptávky ovlivňuje trh práce právě stát svými aktivními politikami, především politikou zaměstnanosti a sociální politikou. Na trhu práce tak dochází k propojení politiky a ekonomiky. Setkávají se tu zájmy nejen zaměstnavatelů a zaměstnanců, ale i zájmy státu nebo politických stran. [14], [17]

1.2 Základní ukazatele trhu práce

Pro analýzu základních ukazatelů trhu práce je potřeba rozlišit ekonomicky aktivní a ekonomicky neaktivní obyvatelstvo. Ekonomicky aktivní obyvatelstvo tvoří pracovní síla, která je složena ze zaměstnaných a z nezaměstnaných. Mezi ekonomicky neaktivní obyvatelstvo se řadí důchodci, studenti, osoby na mateřské dovolené nebo osoby zdravotně nezpůsobilé. Ekonomicky neaktivní obyvatele můžeme dále dělit na závislé a nezávislé. Osoby závislé nemají vlastní příjem a jsou závislí na živiteli, naopak osoby nezávislé mají

svůj zdroj obživy, např. důchodci. Mezi hlavní ukazatele trhu práce se řadí míra ekonomické aktivity, míra zaměstnanosti a míra nezaměstnanosti.

Míra nezaměstnanosti - míra nezaměstnanosti je nejvýznamnější ukazatel ekonomického a sociálního vývoje ekonomiky. Ukazuje nám podíl nezaměstnaných na pracovní síle

Míra ekonomické aktivity - ukazatel ekonomické aktivity nás informuje o míře participace populace na trhu práce. Míra ekonomické aktivity souvisí se vzděláním obyvatelstva, jelikož vzdělání vede k lepší zaměstnatelnosti a vyšší míře ekonomické aktivity. Míra ekonomické aktivity je počítána jako podíl ekonomicky aktivních na celé populaci.

Míra zaměstnanosti - ukazatel, který udává procentní podíl zaměstnaných na celkové populaci.

1.3 Nositelé práce a lidský kapitál

Nositelem práce je jedinec a kvalita lidského kapitálu je jeden z důležitých faktorů, který ovlivňuje vstup jedince na trh práce. Pojem lidský kapitál má mnoho definic, ale nejpoužívanější je definice G. S. Beckera: [17] „Lidský kapitál jsou schopnosti, dovednosti a odpovídající motivace tyto schopnosti a dovednosti uplatnit.“

Lidský kapitál je velice široký pojem, a proto je posuzován v daleko širším měřítku. Používá se nadřazený pojem tzv. intelektuální kapitál, který je složen z dalších třech složek. Skládá se z lidského kapitálu, strukturálního kapitálu a vztahového kapitálu. Lidský kapitál je tedy součástí intelektuálního kapitálu. Strukturální a vztahový kapitál se vztahují především k organizacím a podnikům. Všechny tyto složky jsou navzájem propojené a je těžké mezi nimi určit hranice. Hlavním úkolem efektivního využití intelektuálního kapitálu je optimální propojení všech tří složek.

Lidský kapitál – skládá se ze znalostí, schopností a dovedností každého jedince. Hlavní je motivovat jedince k tomu, aby tyto znalosti a schopnosti dokázal realizovat a uplatnit v praxi, tedy na trhu práce.

Strukturální kapitál – je složen ze dvou důležitých částí. První jsou nejcennější aktiva organizace, což jsou např. licence, patenty a know-how, které organizace vlastní. Druhou částí jsou informační a databázové systémy a technologie, pomocí kterých organizace šíří své interní informace.

Vztahový kapitál – je tvořen vnitřními a vnějšími vztahy. Vnitřní vztahy jsou vazby mezi jednotlivci uvnitř určité organizace a vnější vztahy, které organizace buduje se svým okolím

prostřednictvím své podnikatelské činnosti. Tyto faktory jsou důležité, jelikož mají vliv na chování pracovníků a jejich loajalitu k organizaci. [17]

Jedinci mají různé schopnosti, kterými se odlišují od jiných, jako např. inteligence, talent, psychické faktory atd. K uplatnění na trhu práce vede i rodinné zázemí nebo vnímání hodnot každého jedince. Pokud se jedinec rozhoduje o novém pracovním místě, nezvažuje jen výši mzdy, ale zvažuje také další faktory jako např. mobilitu, benefity, kolektiv, zabezpečení, kariérní růst, pracovní náplň nebo celkovou atmosféru na pracovišti.

Vznik ekonomické teorie lidského kapitálu spadá do 60. let a je spojen s představiteli chicagské školy. Nejčastěji je tato teorie spojována s Garrym S. Beckerem, který ve své knize Human Capital uvedl teorii, jejíž podstatou je myšlenka, že výdaje na vzdělání jsou investicí. Ta vychází z toho, že na základě porovnání výnosů a nákladů se člověk rozhodne, zda investuje do svého vzdělání a zdraví. V takovém případě mají výnosy podobu budoucích výdělků, kvality zaměstnání i společenského postavení. Naopak náklady mají podobu vynaloženého času na realizaci investic daného jedince.

Tato teorie, která je dnes společensky akceptovaná, byla dříve zatracovaná a setkala se s odpůrci. Podle nich byl pojem lidský kapitál považován za ponižování z důvodu, že zacházel s lidmi jako se stroji. Podle odpůrců by se mělo ke vzdělání přistupovat jako ke zkušenosti a ne jako k investici. Kritici také uvádějí, že kvalifikovaná pracovní síla není to samé jako produktivní síla, která přináší zisk. S touto kritikou se ztotožňují především marxisté. [16], [17]

1.3.1 Měření lidského kapitálu

Měření lidského kapitálu je poměrně složité, jelikož se jedná o poměrně složitou kategorii. Je složen z řady faktorů, které se ovlivňují a prolínají. Lidský kapitál tedy vyjadřuje kvalitativní vlastnosti jedince, ale aby se dal změřit, musejí být použity kvantitativní ukazatele. Nejlépe měřitelnou složkou lidského kapitálu je dosažené vzdělání. Sleduje se např. podíl osob, které dosáhly středoškolského nebo vysokoškolského vzdělání na celkové populaci, nebo podíl osob, které předčasně ukončili školu k celkové populaci.

Rozvoj vzdělání společnosti klade na pracovní sílu větší důraz, než dříve. Jedinec, který chce uspět na pracovním trhu, se musí umět přizpůsobovat potřebám a rozvoji trhu, musí ovládat nové technologie a přizpůsobit se inovacím. Aby to jedinec zvládl, musí se snažit své vzdělání a znalosti rozšiřovat a prohlubovat. Zvyšování úrovně lidského kapitálu je jedním ze základních cílů Evropské unie. V roce 2006, Peer Ederer představil novou metodu měření

úrovně lidského kapitálu, tzv. Evropský index lidského kapitálu (The European Human Capital Index). Index analyzuje čtyři složky lidského kapitálu: [17]

- *investice do lidského kapitálu* – vyjadřuje celkové náklady na vzdělání, které jsou vynaloženy na jednu osobu aktivně vystupující na pracovním trhu.
- *využití lidského kapitálu* – sleduje aktuální využívání lidského kapitálu ve vybrané zemi (podíl na celkové populaci).
- *produktivita lidského kapitálu* – sleduje podíl HDP na celkový lidský kapitál všech jedinců na pracovním trhu v určité zemi.
- *demografie a zaměstnanost lidského kapitálu* – sleduje ekonomické, demografické a migrační trendy a sleduje jejich vývoj v jednotlivých zemích.

2 VOLNÝ POHYB PRACOVNÍCH SIL V EVROPSKÉ UNII A SLUŽBA EURES

2.1 Volný pohyb osob a pracovních sil

Volný pohyb osob patří mezi čtyři základní svobody. Mezi další patří volný pohyb zboží, služeb a volný pohyb kapitálu. Občané členských států tak mohou volně cestovat za prací či podnikáním v rámci Evropské unie (EU). Zajistit volný pohyb pracovních sil je dlouhodobým cílem EU, kterého se snaží dosáhnout a tím zamezit jakékoli diskriminaci. Jedná se hlavně o rozdíly ve mzdách a v pracovních podmínkách. Každý příslušník některého z členských států EU je oprávněn získat zaměstnání na území jiného členského státu a mělo by se mu dostat stejných práv, jako se dostává ostatním příslušníkům daného státu. Rovné zacházení se vztahuje nejen na přístup na trh práce jiného státu a hledání zaměstnání, ale i na využívání veřejných služeb zaměstnanosti, odměňování a propouštění. [27]

Svoboda volného pohybu pracovníků je v platnosti od roku 1968. Původně se tato svoboda týkala jen ekonomicky činných osob, tedy zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných. Od roku 1994 se volný pohyb pracovníků začal vztahovat i na osoby ze států Evropského hospodářského společenství, konkrétně Norska, Islandu, Lichtenštejnska a také Švýcarska. Prosazení volného pohybu pracovních sil muselo najít odpověď na problémy spojené se sociálním zabezpečením osob pracujících v jiné zemi a na to, jak se bude uznávat odborná kvalifikace získaná v jiné zemi. Problém se sociálním zabezpečením byl vyřešen tak, že nároky, po které pojištění trvá, se sčítají a důchody přijaté v kterékoli zemi se vyplácejí oprávněné osobě, i když pobývá v jiném členském státě. [27]

2.1.1 Přechodné období pro volný pohyb pracovníků

Původních 15 států EU se během rozšiřovacích procesů obávalo z přílivů cizinců na své pracovní trhy. Z toho důvodu bylo těmto státům umožněno zavést přechodná opatření v oblasti pracovní mobility. Přechodné období je rozděleno na 3 etapy a před uplynutím každé z nich mají státy původní EU 15 povinnost informovat Komisi EU, zda hodlají i nadále omezení uplatňovat.

Zavedení přechodného období je záležitostí každého členského státu. V případě, kdy se členský stát rozhodl přechodné období využít, mají občané daného státu přednost při obsazování volných pracovních míst před občany z nečlenských zemí. [23]

2.2 Jednotný trh

Jednotný trh umožňuje ekonomickým subjektům pohybovat se a obchodovat na území členských států. Dává tak možnost pracovat nebo studovat v některé z členských zemí. Přináší subjektům širší nabídku, lepší ceny a větší možnost obstát na světovém trhu. Trh funguje lépe se společnou měnou, a proto byla v roce 1999 vytvořena měna euro a eurozóna. Vytvoření jednotného trhu nebylo jednoduché, jelikož tomu bránily tři hlavní bariéry. Prvním problémem byla kontrola zboží a osob na hranicích. Druhou bariérou byl rozsáhlý rejstřík různých národních předpisů, které zpomalovali volný pohyb zboží a pracovníků. Třetím problémem byly různé sazby nepřímých daní, které si vynucovaly kontrolu na hranicích členských zemí. Tyto bariéry hodně ovlivňovaly obchod v Evropě a země unie si uvědomovaly, že takový stav omezuje ekonomickou výkonnost a konkurenceschopnost vůči USA a Japonsku.

Bylo potřeba nového podnětu, aby se program jednotného trhu nastartoval. Ten přišel v roce 1987, kdy byl přijat Jednotný evropský akt, který stanovil, že dokončení vnitřního trhu má být dovršeno v roce 1992. Dokončení vnitřního trhu bylo v roce 1993, kdy bylo přijato 90% návrhů Bílé knihy. Výsledkem bylo odstranění kontroly pohybu zboží na vnitřních hranicích, vzájemné uznávání diplomů a vysvědčení umožňující volný pohyb pracovníků, svoboda pro usazování podnikatelů a osob svobodného povolání v jiných členských zemích, volný prostor pro poskytování služeb přes hranice, otevření trhu veřejných zakázek a odstranění překážek pro volné přesuny kapitálu mezi členskými zeměmi. V roce 1993 byla také přijata Maastrichtská smlouva, která doplnila vnitřní trh o hospodářskou a měnovou unii. Tento krok vedl k odstranění kolísání měnových kurzů, což vede ke snížení nejistoty v obchodě mezi členskými zeměmi. Základem jednotného trhu jsou čtyři svobody, které jsou zakotveny ve Smlouvě o Evropské unii. Konkrétně se jedná o volný pohyb osob, zboží, služeb a kapitálu. [27]

2.3 EURES

Evropský portál pracovní mobility neboli Služba EURES (European Employment Services) je síť spolupráce členských zemí EU a Evropského hospodářského prostoru (EHP), jejímž cílem je usnadnit volný pohyb pracovníků v zemích Evropské unie, Evropského hospodářského prostoru a Švýcarska. Vznikla v roce 1993, jako výsledek spolupráce zemí EHP s Evropskou komisí a dalšími partnerskými organizacemi. EURES poskytuje služby zaměstnancům, zájemcům o práci i zaměstnavatelům, kteří chtějí využít práva volného pohybu pracovníků. Tyto služby jsou poskytovány dvěma hlavními prostředky. Jsou to

veřejně přístupné databáze na portálu Evropské pracovní mobility, který je spravován Evropskou komisí a poradenské služby, poskytované poradci a pracovníci služby EURES působící na krajských pobočkách a kontaktních pracovištích úřadu práce.

EURES poskytuje také informace o problémech, souvisejících s přehraničním dojížděním za prací a pomáhá tyto problémy řešit. Problémem jsou většinou administrativní, právní a daňové překážky, které komplikují mobilitu pracovníků. EURES momentálně zahrnuje 11 přeshraničních partnerství, pokrývající celou Evropu. Síť je tvořena Evropským koordinačním úřadem, národními koordinačními úřady, partnery a přidruženými partnery sítě EURES.

Úřad práce České republiky se stal součástí sítě EURES po vstupu do Evropské unie v roce 2004. V každé státu EU je tato služba zajišťována prostřednictvím poradců EURES. V České republice jsou řízení Národní koordinační kanceláří, která sídlí na Generálním ředitelství úřadu práce České republiky. Poradci poskytují obyvatelům informace o zaměstnání v jiné členské zemi. V České republice poradci působí na krajských pobočkách úřadu práce a na čtyřech kontaktních pracovištích. Od roku 2015 je v České republice služba EURES financována z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu. Finance, které plynou, ze státního rozpočtu tvoří je 15 %, zbylých 85 % je tvořeno z evropských peněz. [24]

3 VÝVOJ PRACOVNÍ MIGRACE A INTEGRACE CIZINCŮ V ČESKÉ REPUBLICE

3.1 Definice migrace a pojmy související s migrací

Migrace je proces, který chápeme, jako změnu trvalého pobytu. Rozlišujeme migraci vnitřní a vnější neboli mezinárodní. Vnitřní migrace je přesun občana za hranice jiné administrativní jednotky, většinou obce nebo kraje. Mezinárodní migrace znamená přesun a změnu pobytu z jednoho státu za hranice jiného státu. Mezinárodní migrace je charakterizována dvěma hlavními migračními pohyby: Jih - Sever a Východ – Západ.

Migrant: Migrant je osoba, která opustí svou zemi za účelem dlouhodobého žití v zemi jiné například z ekonomických nebo rodinných důvodů.

Uprchlík: Uprchlík je označení pro osobu, která uprchne ze své vlasti z důvodu oprávněné obavy o svůj život nebo z důvodu možného pronásledování za prosazování určitých politických názorů. V České republice je uprchlík označován jako azylant.

Imigrace a emigrace: Pojmy imigrace a emigrace rozlišujeme podle směru migrace. Imigrací rozumíme přistěhování. Jde o pohyb migranta dovnitř státu. Naopak emigrace je vystěhování. Tady jde tedy o pohyb migranta ven ze státu. Člověk, který migruje, prochází fází emigrace a následně i imigrace, kdy nejprve opustí svou zemi a následně se přistěhuje do jiné země.

Reemigrace: Kromě imigrace a emigrace rozlišujeme ještě tzv. reemigraci. Reemigrace znamená situaci, kdy migrant emigruje ze své současné země a následně po nějaké době emigruje zpět.

Azyl: Azyl poskytuje cizí stát uprchlíkům, jako právní formu ochrany. Azyl tedy představuje útočiště pro uprchlíky před pronásledováním. Uprchlík je povinen podat žádost, kterou stát musí důkladně prošetřit. Pokud jsou všechny podmínky pro udělení azylu splněny, odpovědné orgány by měli uprchlíkovi azyl udělit. V České republice odpovědný orgán představuje Odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra České republiky.

Cílová země: Země, do které migrant migruje a ve které se chce usadit.

Tranzitní země: Země, přes kterou migrant pouze prochází. [10], [20]

3.2 Důvody migrace

Hlavním důvodem, proč lidé migrují do cizích zemí, je snaha zlepšit současný stav svého života. Příčiny, které ovlivňují lidi k migraci, souvisí většinou s politickou, ekonomickou a sociální situací země nebo s demografickými a kulturními faktory. Těmito důvody, které vedou k migraci, se zabývají migrační teorie. Jedna z nejznámějších migračních teorií je teorie push and pull. Podle této teorie je mezinárodní migrace ovlivňována řadou faktorů, které jsou označeny jako push faktory a pull faktory. Mezi push faktory můžeme zařadit například ekonomickou nestabilitu, rychlý demografický růst nebo válečné konflikty. Tyto faktory jsou hlavním důvodem, které nutí migranty opustit svou zemi, a proto jsou označovány za hlavní příčinu migrace. Naopak pull faktory, působí na výběr cílové země migrujícími. Mezi tyto faktory můžeme zařadit ekonomickou a politickou stabilitu a vysokou kvalitu života.

Dále můžeme rozlišovat migraci dobrovolnou a nedobrovolnou. O dobrovolnou migraci je jedná, pokud se člověk svobodně rozhodne migrovat. Většinou se jedná o migraci za účelem práce, studia nebo sjednocení rodin. Pokud je člověk k migraci donucen okolními faktory například politickými, náboženskými nebo environmentálními, jedná se o migraci nedobrovolnou.

Migraci můžeme rozdělit i podle doby trvání a to na migraci dočasnou a migraci trvalou. O dočasnou migraci se jedná, pokud migrant trvale nezmění svůj trvalý pobyt. Většinou se jedná o migraci vnitřní za účelem práce. Dočasná migrace je tedy velmi prospěšná, jelikož pomáhá státům řešit potřeby vznikající na trhu práce. I z toho důvodu vznikají mezinárodní programy, které mají zajistit legální migranty pro volná pracovní místa, kde není dostatek domácí pracovní síly. Pokud se migrant rozhodne trvale změnit místo pobytu jedná se o trvalou migraci. Trvalá migrace je podmíněna povolením k trvalému pobytu a povolením k zaměstnání, o které musí cizinci žádat, vyjma cizinců pocházející ze zemí EU a EHP. Pokud jde o cizince z třetích zemí, ty musí žádat o dlouhodobé povolení k pobytu. Všechny náležitosti žádosti o dlouhodobý pobyt je upraven v zákoně o pobytu cizinců na území České republiky 326/1999 Sb.. Trvalý pobyt je cizinci udělen po nepřetržitém pětiletém období na území České republiky. [10]

3.3 Nelegální migrace

Nelegální migrací je označován nelegální vstup na území určitého státu. Nelegální migrace spadala do roku 2007 do kompetence Cizinecké a pohraniční policie. Od roku 2007 nelegální

migrace spadá jen do kompetence Cizinecké policie. Úkolem Cizinecké policie je evidovat počty nelegálně migrujících osob přes státní hranice a osob, které porušují pravidla pobytového režimu. Největší nárůst nelegální migrace v Evropě byl zaznamenán po podpisu Schengenské dohody v devadesátých letech a následném odstranění vnitřních hranic. Tím byly zrušeny hraniční kontroly, takže pro migranty nebyl problém překročit hranice. Po velkém nárůstu nelegální migrace se tímto problémem začali zabývat orgány EU. V problematice nelegální migrace, Česká republika představuje tranzitní zemi, přes kterou migranti postupují dále do Evropy. Pro většinu nelegálních migrantů představuje cílovou zemi především Německo. [15], [18]

Tabulka 1: Nelegální migrace v České republice v letech 2000 – 2007

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
nelegální migrace přes státní hranice	32 720	23 834	14 741	13 206	10 695	5 689	4 371	3 384
nelegální pobyt	22 355	18 309	19 573	21 350	16 696	9 800	7 117	4 712
nelegální migrace celkem	55 075	42 143	34 314	34 556	27 391	15 489	11 488	8 096

Zdroj: upraveno podle [28]

Podle dat v tabulce č. 1 a v tabulce č. 2 víme, že v České republice byl zaznamenán největší počet nelegálních uprchlíků v roce 2000, kdy jejich počet přesáhl 50 000. Postupně se jejich počet začal snižovat a v roce 2008 už činil necelých 4000 uprchlíků. Od roku 2008 jejich počet střídavě měnil a od roku 2012 se začal počet nelegálních uprchlíků opět zvyšovat. Největší počet nelegálních migrantů tvořili migranti z Vietnamu, Ukrajiny a Polska.

Tabulka 2: Nelegální migrace v České republice v letech 2008 – 2014

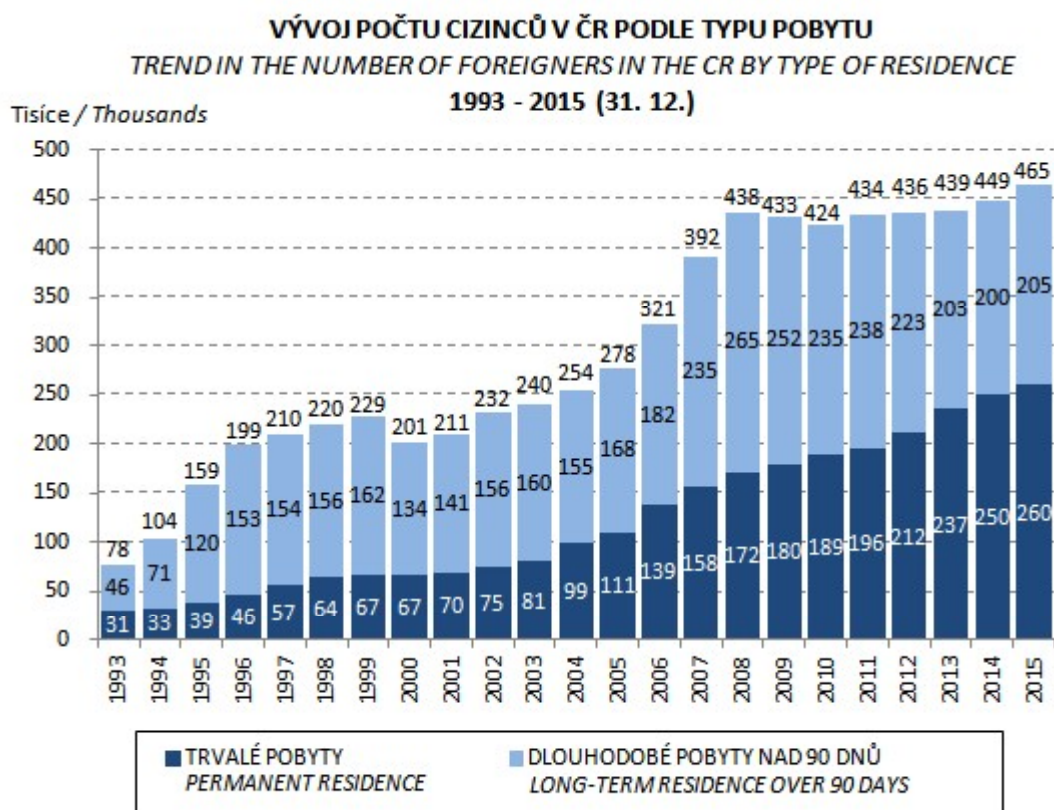
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
nelegální migrace přes státní hranice	168	190	140	80	119	179	181
nelegální pobyt	3 661	4 267	2 848	3 280	3 476	3 974	4 641
nelegální migrace celkem	3 829	4 457	2 987	3 360	3 595	4 153	4 822

Zdroj: upraveno podle [29]

4 MIGRACE A VÝVOJ MIGRAČNÍ POLITIKY V ČESKÉ REPUBLICE

Území dnešní České republiky patřilo do 90. let 20. století spíše k vystěhovaleckým zemím. Výjimkou byly návratové vlny po skončení první a druhé světové války v letech 1918 - 1920 a 1945 – 1949. V těchto letech byla problémem spíše hospodářsky podmíněná emigrace, kterou se stát snažil omezit politickými opatřeními. Imigrace cizinců se v České republice začíná projevovat až po roce 1989 a sílí vstupem do EU. Po vstupu do EU se Česká republika stala přitažlivější zemí pro imigranty. Na obrázku č. 1 můžeme vidět, jak se vyvíjel počet cizinců v České republice od roku 1993 do roku 2015. Od roku 1993 můžeme vidět nárůst o 387 cizinců. V roce 2015 jejich počet dosahoval 465 cizinců. [3], [25]

Obrázek 1: Vývoj počtu cizinců v České republice podle typu pobytu

Zdroj: [6]

4.1 Migrace do roku 1989

K větší migraci na našem území začalo docházet ještě v dobách Rakouska-Uherska. V Rakousku - Uhersku se začal projevovat nedostatek pracovních sil. Na tento problém panovníci reagovali řízenou vnitřní migrací mezi jednotlivými zeměmi Rakouska-Uherska. V té době státní občanství nabývalo především rodem podle rodičů. Státní občanství bylo možné získat i nastoupením do veřejné služby, založením živnosti nebo desetiletým pobytem.

Později byly podmínky pozměněny a cizinci, kteří pobývali na území státu deset let, museli žádat úřady o udělení občanství.

Tyto právní úpravy převzala i první Československá republika, ale projevovala se právní nerovnováha. Pokud byl jedinec vystěhován, tak okamžitě ztratil státní občanství, ale pokud se nějaký jedinec přistěhoval, tak to automaticky neznamenalo získání státního občanství.

Do roku 1989 měla větší migrace do pozdějšího Československa podobu návratových vln po světových válkách. Vznik Československa také představoval dobré podmínky pro návrat vystěhovalců. Po roce 1918 se Československo stalo přitažlivé pro Čechy žijící v sousedních zemích. V letech 1918-1921 emigrovalo do Československa více než 10 tisíc lidí z Ruska, především to byly odpůrci bolševického režimu.

Koncem roku 1929 začalo Československo pobyt cizinců regulovat. Cizinec se mohl na území pohybovat pouze s cestovním pasem a na stejné postavení tuzemců v podnikání se mohl dostat, pokud se mu nějak povedlo dokázat, že se tak k cizincům chová i jeho stát. Pokud to cizinec nedokázal, musel si k podnikání opatřit povolení zemských úřadů. V roce 1928 byl přijat zákon o ochraně pracovního trhu, který měl za cíl chránit domácí pracovní sílu před konkurencí. Na základě tohoto zákona museli zaměstnavatelé žádat o povolení zaměstnat cizince. Takové povolení bylo možné obdržet, připouštěli-li to stav domácího trhu práce, nebylo možné získat domácí pracovní sílu, nebo pokud to vyžadovaly hospodářské zájmy.

Další vlna migrace přišla v roce 1945 a oproti první v mnohem větším měřítku. Reemigrace byla podporována a dokonce organizována státem a měla za cíl obsadit místa po německém obyvatelstvu v pohraničí. První část migrace z okolních států v letech 1945-1947 přivedla více než 60 000 osob. Druhá část, která probíhala v letech 1947-1950 z Bulharska, Rumunska i mimoevropských zemí přinášela ještě větší množství migrantů, kteří přišli za prací. Spontánní migrace i přesídlovací akce přivedly do Československa více než 200 000 osob.

V podmínkách socialismu v letech 1947-1989 a uzavřenými hranicemi nedocházelo k žádným velkým migračním vlnám a počty cizinců byly velmi nízké. Výjimkou byla dočasná pracovní migrace v rámci Rady vzájemné hospodářské pomoci, která byla založena na tehdejšímu systému plánované ekonomiky. Významnou spoluprací Československo navázalo s Vietnamskou socialistickou republikou, kdy v roce 1974 podepsalo dohodu o odborné přípravě občanů Vietnamu. Na základě této dohody bylo do odborných učilišť přijato 5 000 vietnamských občanů. V roce 1980 byli vietnamští občané zaměstnáváni především v průmyslu a v roce 1983 bylo zaměstnáno až 27 200 vietnamským pracovníků. Další

podobné dohody byly realizovány s Kubou, Mongolskem, Angolou, Korejská lidově demokratická republika, Laosem a Kyprem, ale v roce 1989 byly na základě usnesení vlády Československa ukončeny. Většina těchto pracovníků se vrátila do původních zemí, kromě vietnamských občanů, kteří zůstali a stali se jádrem nové přistěhovalecké komunity v České republice. [3], [25]

4.2 Migrace po roce 1989

Po roce 1989 můžeme vývoj migrace rozdělit do tří základních období. První období datujeme mezi roky 1990-1996. V tomto období stát po otevření hranic migraci nijak neomezoval ani nereguloval. Cizinci mohli žádat o povolení k pobytu bezprostředně na území České republiky. Krátkodobé pobyty zahraničních pracovníků stát nereguloval, ale trvalý pobyt byl umožněn jen cizincům s rodinnými vazbami v České republice.

Druhé období datujeme v letech 1996-1999, kdy došlo k určitému zpřísnění imigrační politiky. Tento krok byl realizován i z důvodu přizpůsobit se požadavkům ke vstupu do EU. Byla přijata novela cizineckého zákona, která omezila pohyb cizinců z třetích zemí, pro něž byla zavedena vízová povinnost. Zákon byl uveden v platnost v roce 2000 a umožnil cizincům žádat o trvalý pobyt na území České republiky i bez rodinných vazeb.

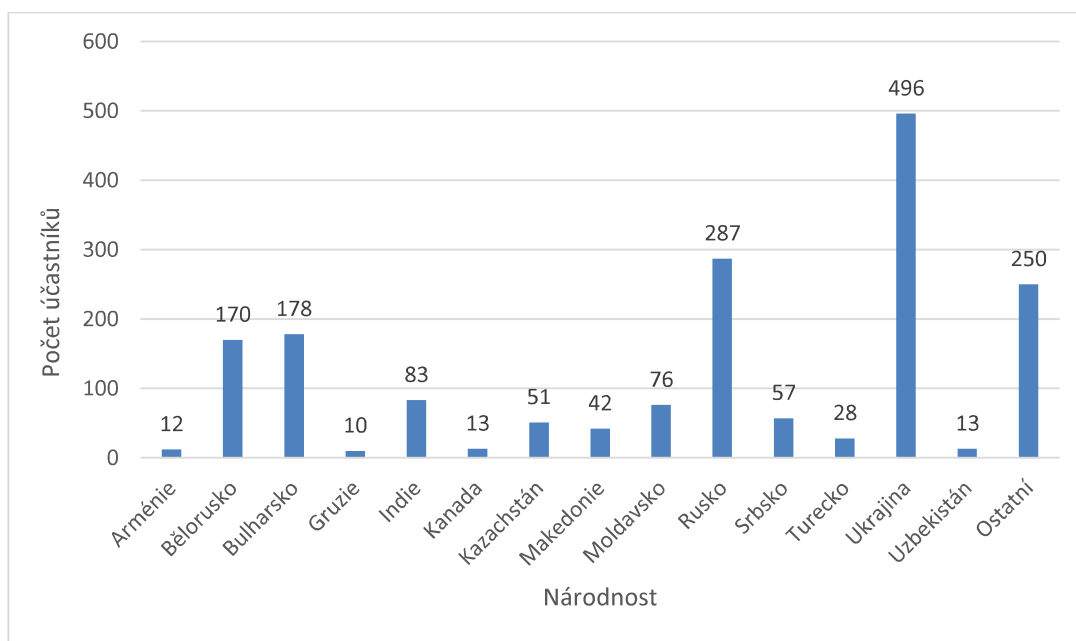
V třetím období, od roku 1999 do roku, došlo k formulaci imigračních a integračních politik a stát si uvědomil, že pouhá harmonizace s předpisy EU nestačí. Usnesením vlády z roku 2003 byl přijat dokument „Zásady vlády v oblasti migrace“, který byl výrazem ochoty vlády podílet se na zlepšení migračních politik. Tento dokument prosazoval řídicí roli státu a měl posloužit jako základ pro vybudování koncepce imigrační politiky.

Nejvýznamnější změna, ke které došlo se vstupem do EU, bylo rozšíření kategorií pobytu a zavedení kategorizace cizinců na občany EU a občany třetích zemí. Další důležitou změnou bylo začlenění České republiky do Schengenského prostoru a s tím související zrušení hraničních kontrol. Formování migrační politiky přineslo řadu novel cizineckého zákona. Například novela č. 161/2006 sb. zkrátila lhůtu pro podání žádosti o trvalý pobyt na pět let a usnadnil život tisícům migrantům v České republice. Naopak novela č. 379/2007, která vznikla pro boj s fingovanými manželstvími, výrazně negativně zasáhla do života cizinců. Podle řady odborníků v České republice dlouho chyběla instituce, která by měla za úkol formulaci a koordinaci politik týkajících migrace a integrace cizinců. [3], [25]

Významnou událostí se stalo zavedení projektu „aktivní výběr cizí kvalifikované pracovní síly“ v roce 2003. Tento projekt byl vytvořen s cílem přivést do České republiky vysoce

kvalifikovanou zahraniční pracovní sílu, kteří by se zde mohli usadit i se svou rodinou. Migranti, kteří byli součástí projektu a splňovali všechny požadavky, měli výrazně ulehčený postup pro získání státního občanství. Tato výhoda spočívala ve zkrácené čekací době. Kvalifikovaní zahraniční pracovníci v tomto případě mohli o občanství požádat po dvou a půl letech práce a pobytu na území České republiky. Pokud se jednalo, o vysoce kvalifikovanou zahraniční pracovní sílu bylo umožněno o státní občanství požádat už po roce a půl pobytu.

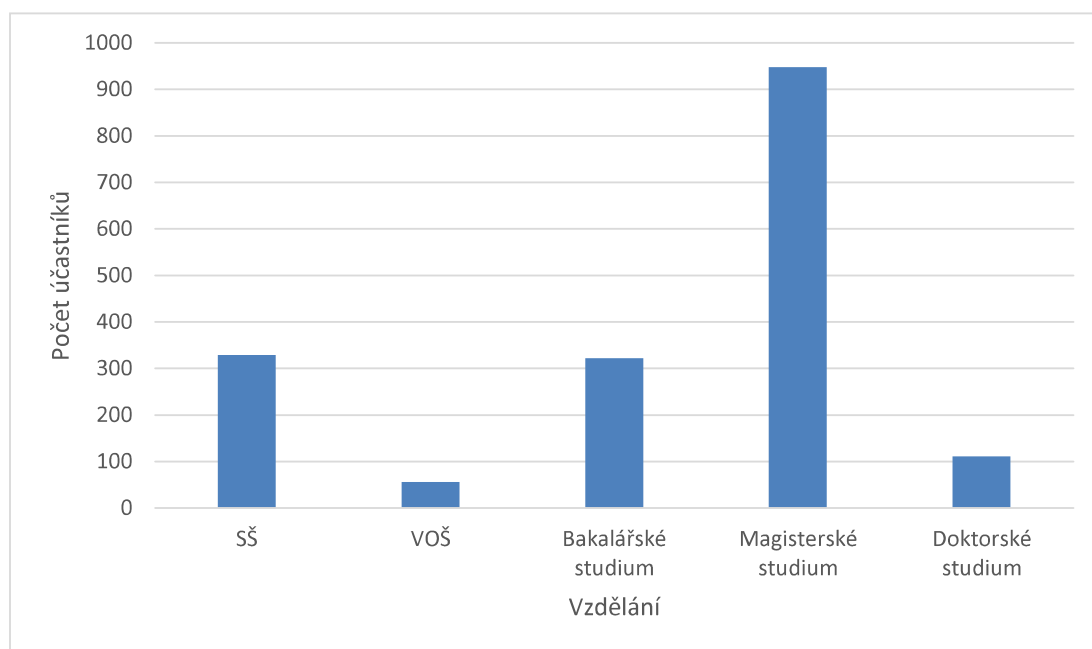
Zkušební provoz tohoto projektu probíhal pět let a v roce 2008 vláda schválila pokračování tohoto projektu. Projekt probíhal až do roku 2010, kdy Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV) navrhlo projekt ukončit a to z důvodů snižování pracovních míst a zvyšování počtu uchazečů. Projekt tak byl k 31. 12. 2010 ukončen. Na obrázku č. 2 můžeme vidět, že od počátku se projektu zúčastnilo více než 1700 cizinců a jejich rodinných příslušníků. K 1. čtvrtletí 2010 se podařilo více než 800 cizincům včetně jejich rodin získat trvalý pobyt v České republice. [21], [22]

Obrázek 2: Účastníci projektu podle státní příslušnosti v letech 2003 - 2010

Zdroj: [25]

Projektu se účastnili cizinci s různým dosaženým vzděláním. Graf na obrázku č. 3 nám zachycuje dosažený stupeň vzdělání cizinců, kteří se projektu účastnili. Největší zastoupení měli cizinci s dosaženým magisterským vzděláním, naopak nejméně zúčastněných cizinců vystudovalo vyšší odbornou školu.

Obrázek 3: Účastníci projektu podle dosaženého vzdělání v letech 2003 - 2010

Zdroj: [25]

4.3 Integrační politiky

Integrace je proces, který umožňuje cizincům postupně se začlenit do země, do které migrovali. Cílem procesu integrace a integračních politik je dosáhnout nekonfliktnímu soužití cizinců v cílové zemi, které bude přínosné pro obě strany. Integrační politiky jsou zaměřeny především na skupiny cizinců z tzv. třetích zemí, tedy ze zemí mimo EU a EHP včetně Švýcarska. V krizových situacích mohou být součástí cílové skupiny také občané ze zemí EU a EHP.

Vývoj integrační politiky můžeme rozdělit do tří etap, probíhajících od roku 1990 do současnosti. První etapa, která probíhala, od roku 1990 do roku 1998 byla zaměřena především na uprchlíky. Druhá etapa probíhala v letech 1999 až 2003 a třetí probíhá od roku 2004 do současnosti. [13]

4.3.1 První etapa 1990 – 1998

Po pádu Berlínské zdi a konci studené války začali do země proudit davy uprchlíků ze států východní Evropy hledající ochranu. Státní orgány tak začaly utvářet program na pomoc těmto uprchlíkům. Tento program nabízel pomoc uprchlíkům při získání bydlení a při výuce češtiny. Program se postupně vyvíjel, ale nikdy se nestal řešením integrační politiky zaměřené na hlavní proudy přistěhovalců, jelikož byl finančně a administrativně velmi náročný. Při zrodu a vývoji integrační politiky, která měla být zaměřena na hlavní proud přistěhovalců,

sehrály významnou roli tři rozhodující okolnosti. První bylo, že si společnost začala uvědomovat, že většina migrantů se bude chtít usadit trvale. Druhou bylo, že Ministerstvo vnitra se začalo zabývat o integraci a třetí byla Rada Evropy, která se podílela na přípravách a tvorbě vládních dokumentů souvisejících s otázkami integrace.

4.3.2 Druhá etapa 1999 – 2003

Etapa, která probíhala do roku 2003, přinesla aktivní podporu výzkumu, sběr informací a začaly se zavádět nové dotační programy, které měly posílit spolupráci státu s nevládním sektorem a přistěhovaleckými sdruženími. Tento krok měl přenést část odpovědnosti za realizaci integračních politik na nižší úroveň veřejné správy. Pro usnadnění práce s integrací cizinců, byla zřízena Komise pro integraci cizinců a vztahy mezi komunitami, ve které zasedali úředníci jednotlivých ministerstev a zástupci akademické obce a nevládního sektoru. Během tohoto období se podařilo vzbudit zájem médií, která se migrací a imigračními komunitami začali vážně zabývat. Byl dosažen i značný posun ve sdělovacích funkcích a informovanosti cizinců v České republice, prostřednictvím nově zřízených webových stránek www.czso.cz nebo vydáváním příruček pro cizince. Hlavní význam těchto sdělovacích prostředků spočívá především v poskytnutí dostatečných informací pro komunity cizinců žijící v České republice.

4.3.3 Třetí etapa 2004 – současnost

Tato etapa začala převedením povinností tvorby integračních politik od Ministerstva vnitra pod MPSV. MPSV vydalo novou koncepci, ve které především kritizuje dosavadní postupy tvorby integračních politik. Podle MPSV jsou dosavadní integrační přístupy příliš obecné, neukládají cizincům žádné integrační povinnosti a nezvýhodňuje cizince, kteří ukazují ochotu začlenit se do společnosti. Ministerstvo vidí řešení situace ve změně právního chování k cizincům, k jakému přistoupilo třeba Nizozemsko, Finsko, Rakousko nebo Německo.

V roce 2014 si nechalo MPSV vypracovat nezávislou analýzu od společnosti Ivan Gabal Analysis & Consulting o postavení cizinců žijících v České republice. Výsledek analýzy ukázal, že většina přistěhovalců vnímá situaci tak, že Česká republika nejeví zájem o trvalé usazování cizinců na svém území. Příčinou tohoto vnímání jsou bariéry v administrativě a drobná diskriminace. [1], [3], [11]

5 ANALÝZA EKONOMICKÝCH AKTIVIT CIZINCŮ NA TRHU PRÁCE

V této kapitole jsem si dal za cíl analyzovat postavení cizinců na trhu práce a jejich vstup na pracovní trh v České republice. Kapitola se zabývá především postavením cizinců na trhu práce, ale také analýzou vývoje zaměstnanosti cizinců v České republice i v jednotlivých krajích České republiky v posledních pěti letech. Následně popisuje národnostní složení zaměstnaných cizinců a jejich postavení v zaměstnání. Závěrem se práce zabývá problematikou povolení k zaměstnání v podobě zelených, modrých a zaměstnaneckých karet a jejich vydáváním cizincům. K analýze a k zjištění potřebných výsledků byla použita dostupná data zjištěná Českým statistickým úřadem (ČSÚ) a databáze MPSV, cizinecké policie a dalších orgánů zabývajících se problematikou zaměstnanosti cizinců.

5.1 Postavení cizinců na trhu práce

V České republice mají cizinci velmi omezený přístup k pracovnímu poměru na dobu neurčitou, což zahraniční pracovníky na našem trhu vystavuje velké nejistotě a riziku ztráty zaměstnání. Největší roli v tom hraje snaha státu ochránit domácí pracovní sílu a preference zaměstnavatelů. Z hlediska státních zásahů je zaměstnanost cizinců ovlivněna především systémem časově omezených víz. Zaměstnavatelé pak preferují zaměstnávat cizince na manuální pracovní pozice a to pouze dočasně. Větší zájem pak mají o dlouhodobé udržení zaměstnanců na středních a vyšších pozicích. Téměř 40 % zahraničních pracovníků je zaměstnáváno na dohody a to zejména pro sezónní práce v zemědělství nebo stavebnictví. S tím je spojen i pracovní výcvik a vzdělávání zaměstnanců, kdy pro cizince na manuálních pracovních pozicích je téměř nedostupné. Pracovníci na těchto pozicích jsou znevýhodňováni ve srovnání s pracovníky na jiných pracovních pozicích, ale i s pracovníky domácího původu na stejných pozicích.

Česká republika se stala cílem pracovní migrace cizinců zejména po vstupu do EU v roce 2004. Začalo docházet k hromadění zahraničních pracovníků v určitých sektorech národního hospodářství a zejména na nejnižších pracovních místech. Podle údajů Českého statistického úřadu uvedených v tabulce č. 3, až 31 % zahraničních pracovníků působí ve zpracovatelském průmyslu, 23 % ve stavebnictví a dalších 17 % v obchodu. Můžeme najít i odvětví národního hospodářství otevřená zahraničním pracovníkům, to jsou ty odvětví, ve kterých cizinci nacházejí práci častěji než domácí pracovníci a ve kterých tvoří významný podíl. Mezi taková odvětví lze zařadit stavebnictví, činnost v oblasti nemovitostí a profesní technickou a vědeckou činnost.

Tabulka 3: Zaměstnanost cizinců v sektorech národního hospodářství od roku 2011

sektory	Celkem		Cizinci		Podíl cizinců v sektoru
	v tis.	v %	v tis.	v %	
Zpracovatelský průmysl	1 481,70	27,7	136,3	31,1	9,2
Stavebnictví	567,6	10,6	101,3	23,1	17,9
Obchod	677,3	12,7	73,2	16,7	10,8
Vědecká a technická činnost	222,9	4,2	34	7,8	15,3
Činnost v oblasti nemovitostí	45,9	0,9	10,9	2,5	23,8
Exteritoriální organizace a instituce	0,6	0	0,3	0,1	47,6
Informační a komunikační činnost	177,9	3,3	10,9	2,5	6,1
Doprava a skladování	332,5	6,2	9,3	2,1	2,8
Stravování a pohostinství	127,4	2,4	9,3	2,1	7,3
Zemědělství, lesnictví a rybářství	164,1	3,1	8,8	2	5,3
Vzdělávání	288,4	5,4	6,7	1,5	2,3
Zdravotní a sociální péče	323,5	6	6,5	1,5	2

Zdroj: upraveno podle [26]

V dělnických profesích, jako zemědělství, lesnictví, rybářství, řemeslnictví nebo obsluha strojů jsou zaměstnány až tři čtvrtiny zahraničních pracovníků. Více než čtvrtinu cizinců je zaměstnána na pozicích nevyžadujících žádnou odbornou kvalifikaci. Podle Pořízkové [19] souvisí rozdíly v zaměstnanosti v České Republice s původem migrujících pracovníků, kdy vyšší pozice obsazují občané především z ekonomicky vyspělých zemí a na nižší pracovní pozice směřují spíše cizinci ze třetích zemí a z méně rozvinutých zemí EU. Nejnižší dělnické pozice jsou pak obsazovány občany Ukrajiny, Vietnamu, Mongolska, Moldavska a Uzbekistánu.

Zlom nastal koncem roku 2008, kdy se v České republice projevila ekonomická krize a způsobila snížení poptávky po nízké kvalifikované pracovní síle. To začalo vést k propouštění zahraničních pracovníků. Největším problémem bylo, že ne všichni zahraniční zaměstnanci, kteří byli propuštěni, se vraceli do své rodné země. Cizinci, kteří ztratili práci, začali podnikat na základě živnostenského opatření. Někteří z nich zůstali na území České republiky a stali se součástí šedé ekonomiky. Stát se v reakci na tento problém nechal inspirovat Spojenými státy americkými a zahájil projekt zelených karet. Stejně zareagovala i EU, která odhlasovala projekt modrých karet. [19]

Dalším důležitým faktorem, podle kterého se na trhu práce rozhodují zaměstnavatelé i pracovníci, je cena práce. Jak nám ukazuje tabulka č. 4, většina cizinců obsazuje pozice s horším finančním ohodnocením. Zaměstnavatelé odůvodňují přijetí cizinců tím, že domácí pracovníci nejsou za nabízenou nízkou mzdu ochotni pracovat, na rozdíl od cizinců, kteří jsou často ochotni pracovat právě za nižší mzdu než domácí pracovníci.

Tabulka 4: Ochota pracovníků pracovat za nižší mzdu než domácí pracovníci jako důvod pro zaměstnávání cizinců

	Počet zaměstnavatelů	Podíl zaměstnavatelů deklarujících mzdovou motivaci k najímání cizinců (%)
Zpracovatelský průmysl	197	44,9
Stavebnictví	128	56,9
Obchod a služby	221	64,3
Všechna odvětví	1002	53,8

Zdroj: [26]

V tabulce č. 5 vidíme, jakou hrubou měsíční mzdu pobírali cizinci v roce 2014. Data jsou roztržiděna podle státního občanství. Největší průměrnou mzdu měsíčně pobírali občané Rumunska a Ukrajiny a dosahovala průměrně kolem 30 000 Kč měsíčně.

Tabulka 5: Hrubá měsíční mzda cizinců v roce 2014

Státní občanství	Hrubá měsíční mzda	
	Medián Kč/měsíc	Průměr Kč/měsíc
Česko	22 391	26 843
Slovensko	24 116	30 263
Ukrajina	17 252	19 562
Polsko	21 036	27 022
Rumunsko	24 958	30 945
Bulharsko	14 718	23 522
Ostatní	24 450	40 384
Celkem mzdová sféra ČR	22 399	27 046

Zdroj: [4]

Pozice, které jsou cizinci obsazovány, jsou většinou pozice se zvýšeným zdravotním rizikem a s tím je spojen i velký počet úrazů. Vysoká úrazovost může být spojena i s nedostatečným důrazem na zapracování a proškolení nových zaměstnanců. Kromě ceny hraje významnou roli i pracovní doba. Na rozdíl od domácí pracovní síly je velký podíl cizinců ochotna pracovat mimo standardní pracovní dobu, tedy o víkendech nebo svátcích. [19], [26]

5.2 Vstup na pracovní trh

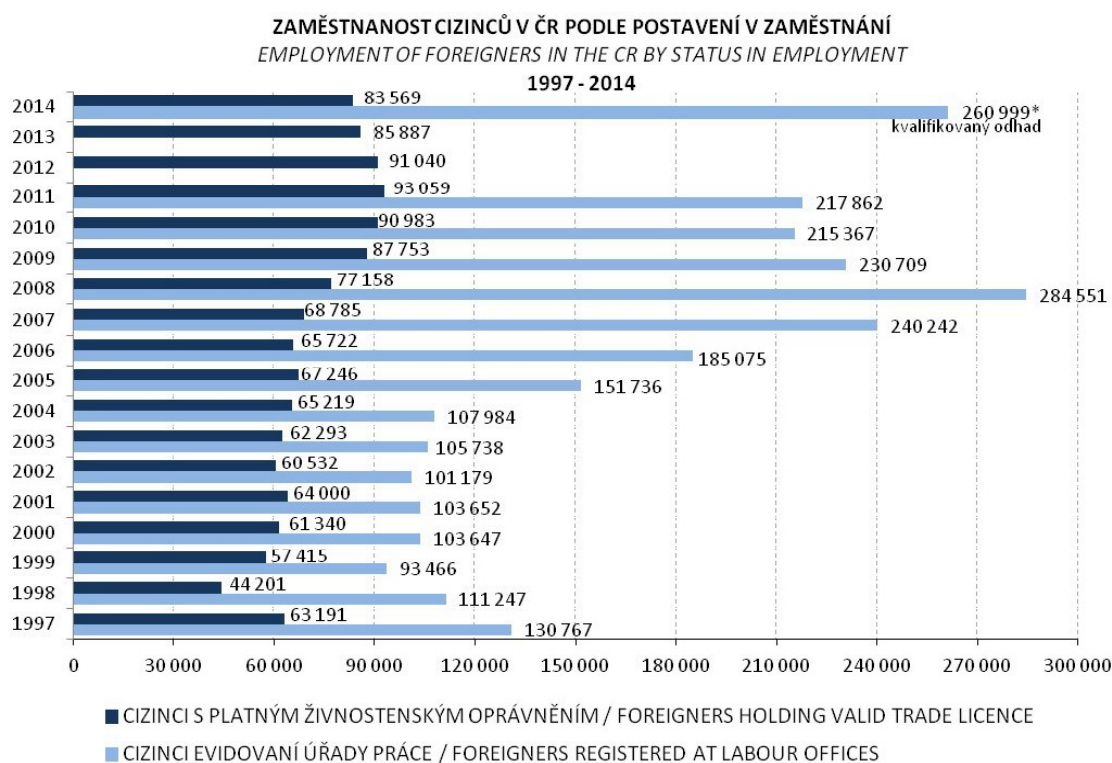
Vstup na pracovní trh je pro cizince velmi důležitý, jelikož okolnosti panující během prvního vstupu na trh ovlivní další kariéru cizinců v České republice. Do roku 2003 se migrantům nabízela volná místa, která byla pro domácí pracovníky neatraktivní. Taková místa zůstávala neobsazená i v situaci velké míry nezaměstnanosti a mírného ekonomického růstu. Významnou okolností při vstupu na trh práce je překážka v podobě cizího jazyka. Jazykové kurzy byly pro cizince finančně i časově náročné a většina cizinců si musela češtinu osvojit běžnou komunikací, samostudiem nebo odposlechem z televize. Důležitou roli při vstupu na trh práce sehrály příbuzenské vztahy. Například Ukrajinští pracovníci vyhledávali přátele z místa původu, kteří už v České republice pracovali nebo Vietnamští pracovníci, kteří se zapojovali do prodejní činnosti zejména prostřednictvím svých příbuzných.

Obtížný vstup na trh práce byl zejména pro cizince migrující za účelem studia. Velká část těchto cizinců byla odkázána na vlastní aktivitu a z toho důvodu se jim většinou podařilo získat jen pracovní místa s nízkou kvalitou. Většinou to byla výpomoc v jídelnách a restauracích nebo jako pracovníci úklidu. Někteří cizinci si mohli dovolit nějaký čas počkat a před samotným vstupem na trh projít procesem integrace, který jim alespoň z části pomohl osvojit jazyk, který je pro vstup na zahraniční trh důležitý. Nicméně většině studentům se po ukončení studia nepodařilo získat pracovní místo odpovídající jejich vzdělání. Cizinci s vysokoškolským vzděláním byli často zaměstnáváni na středoškolských pozicích. [26]

5.3 Analýza zaměstnanosti cizinců

Zaměstnanost a pracovní migraci v České republice tvoří dvě základní skupiny. Jsou to cizinci zaměstnaní na základě povolení k zaměstnání a cizinci, kteří podnikají na základě živnostenského povolení, které má na starost živnostenský úřad. **Data o zaměstnanosti cizinců pracujících na základě pracovního povolení nejsou od roku 2012 k dispozici z důvodu integrace informačních systémů MPSV.** ČSÚ zveřejnil pouze data o počtech cizinců podnikajících na základě živnostenského povolení. Existuje pouze kvalifikovaný odhad, který tvrdí, že v roce 2014 pracovalo na území České republiky celkem 260 999 cizinců. Po roce 2008 hodně cizinců začalo důsledkem krize ztrácet práci, a proto jich více začalo podnikat. Nárůst podnikajících cizinců můžeme vidět na obrázku č. 4. Jejich počet se zvedl přibližně o 16 000 cizinců a v roce 2011 dosáhl 93 059 cizinců. K 31. 12. 2014 ČSÚ eviduje 83 569 cizinců, kteří pracují na základě živnostenského povolení.

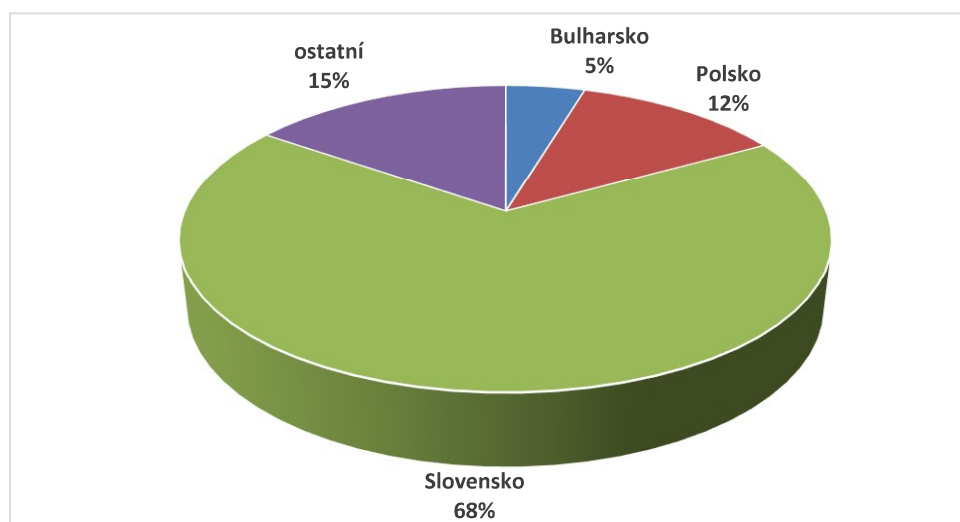
Poslední ucelená data jsou k 31. 12. 2011, kdy bylo v České republice registrováno 310 921 ekonomicky aktivních cizinců. Z toho 217 862 cizinců pracovalo na základě vydaných pracovních povolení a zbylých 93 059 cizinců podnikalo na základě platného živnostenského oprávnění. Na obrázku č. 4 vidíme, že v průběhu let počet osob v postavení zaměstnanců roste. Největší nárůst přišel se vstupem do EU v roce 2004 a vrcholu dosáhl v roce 2008, kdy počet dosahoval 284 551 cizinců. S příchodem hospodářské krize na konci roku 2008 se jejich počet začal snižovat, ale po roce 2011 stále dosahoval více než 200 000 cizinců. Naopak počet cizinců, kteří v České republice od roku 2011 podnikají, spíše stagnuje.

Obrázek 4: Zaměstnanost cizinců v České republice podle postavení v zaměstnání v letech 1997 – 2014

Zdroj: [5]

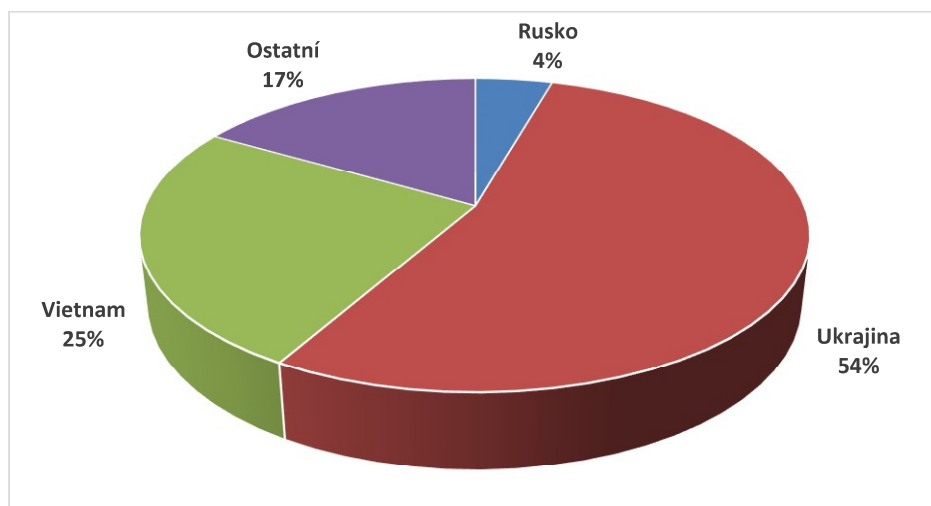
Na obrázku č. 5 můžeme vidět rozložení zaměstnaných cizinců, podle státního občanství za rok 2011, kdy byly k dispozici kompletní data. Na tomto grafu figurují cizinci ze států EU. Nejvíce zaměstnaných cizinců představují občané Slovenska, 68 % (117 831 osob). Další početnou skupinu tvoří občané Polska, 12 % (21 430 osob) a třetí největší zastoupení mají občané Bulharska, 5 % (8 148 osob).

Obrázek 5: Zaměstnanost cizinců v České republice ze zemí EU v roce 2011

Zdroj: upraveno podle [31]

Jaké zastoupení, mají občané z třetích zemí v roce 2011, můžeme vidět na obrázku č. 6. Nejpočetnější skupinu ze zemí mimo EU tvoří občané z Ukrajiny, 54 % (68 950 osob). Druhé nejpočetnější zastoupení představují občané Vietnamu, 25 % (32 145 osob) a třetí největší národností skupinu představují občané Ruska, 4 % (5 644 osob). Závěrem tedy můžeme říci, že největší podíl zaměstnaných cizinců v České republice v roce 2011 představují občané Slovenska a Ukrajiny.

Obrázek 6: Zaměstnanost cizinců v České republice ze zemí mimo EU v roce 2011

Zdroj: upraveno podle [31]

V dalších letech nejsou data o zaměstnanosti cizinců kompletní, jsou k dispozici pouze počty zaměstnaných na základně živnostenského oprávnění. V následujících grafech a tabulkách je znázorněno, jaké bylo složení cizinců s živnostenským oprávněním v České republice v roce 2014.

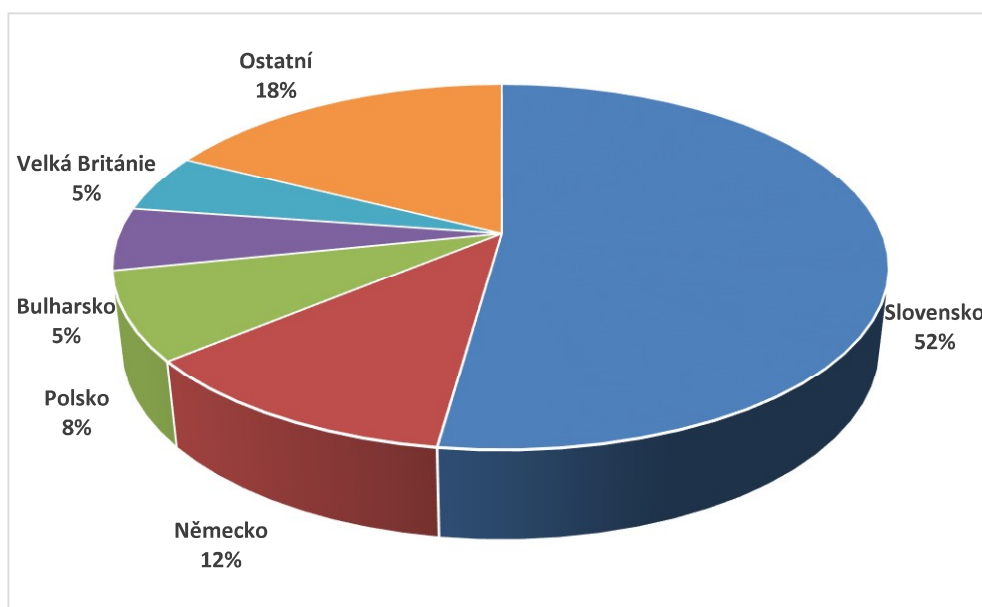
V tabulce č. 6 je znázorněno rozložení cizinců podnikajících na základě živnostenského oprávnění podle pohlaví a věku. V České republice v roce 2014 podnikalo celkem 57 882 mužů a 25 687 žen. Pokud se podíváme na věkovou strukturu tak uvidíme, že nejpočetnější kategorií mužů tvoří muži ve věku 40 – 54 let (24 496 osob). Mužů mladších 19 let v roce 2014 podnikalo celkem 144. Naopak nejpočetnější skupinu žen podnikajících v roce 2014 v České republice, tvořily ženy ve věku 25 – 39 let (11 205 osob). Podnikajících žen mladších 19 let bylo v roce 2014 na území České republiky 57.

Tabulka 6: Cizinci pracující na základě živnostenského oprávnění v roce 2014 podle věku a pohlaví

Věková skupina	2014		
	celkem	muži	ženy
-19	201	144	57
20-24	2 666	1 606	1 060
25-39	34 641	23 436	11 205
40-54	34 912	24 496	10 416
55-59	6 397	4 698	1 699
60-64	2 964	2 173	791
65+	1 788	1 329	459
Celkem	83 569	57 882	25 687

Zdroj: [8]

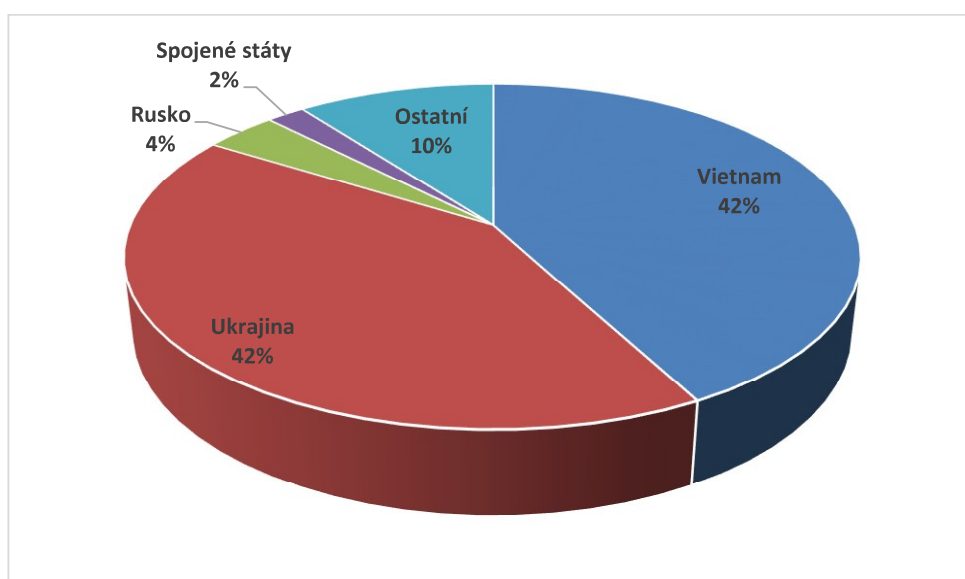
V grafu na obrázku č. 7 vidíme počty podnikajících cizinců ze zemí EU na území České republiky v roce 2014. Nejpočetnější skupinu tvořili občané Slovenska 52 % (13 493 osob). Další početnou skupinu tvořili podnikatelé z Německa 12 % (3 040 osob). Mezi další země, ze kterých pochází více cizinců, můžeme zařadit Polsko 8 % (2 014 osob), Bulharsko 5 % (1 430 osob) a Velkou Británií 5 % (1 334 osob).

Obrázek 7: Cizinci s platným živnostenským oprávněním ze zemí EU v roce 2014

Zdroj: upraveno podle [7]

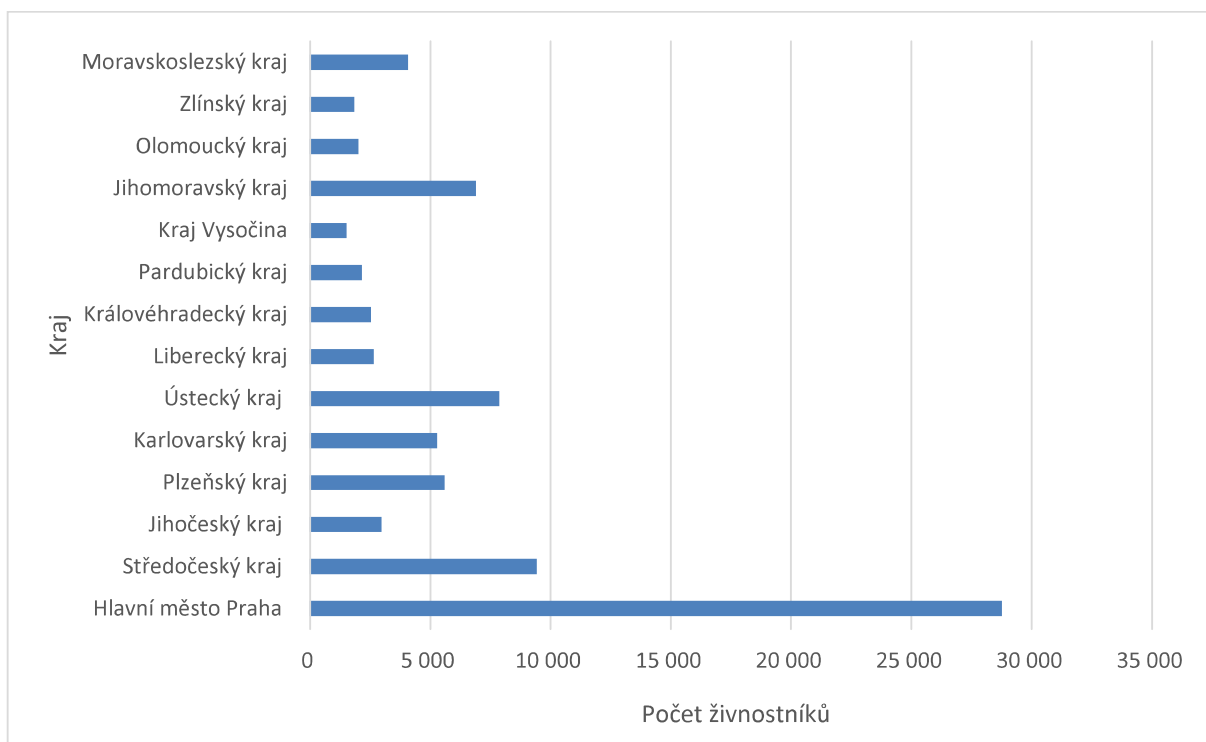
Jaké zastoupení měli podnikatelé ze zemí, mimo EU v roce 2014 vidíme na obrázku č. 8. Zde máme dvojnásobně více cizinců oproti cizincům pocházejících ze států EU. Nejpočetnější zastoupení v roce 2014 měli občané Vietnamu 42 % (23 964 osob). Stejně procentuální zastoupení měli občané Ukrajiny, kterých bylo méně o necelých 300 podnikatelů, konkrétně 23 639 podnikajících osob. S velkým odstupem za těmito státy nalezneme Rusko, které je zastoupeno 4% (2 150 osob) a Spojené státy 2% (1 135 osob). Celkový počet podnikajících cizinců se oproti roku 2011 trochu snížil, ale složení podle státní příslušnosti zůstává totožný. Většinu podnikatelů tvoří pořád občané Slovenska, Vietnamu a Ukrajiny.

Obrázek 8: Cizinci s platným živnostenským oprávněním ze zemí mimo EU v roce 2014

Zdroj: upraveno podle [7]

Následující graf na obrázku č. 9 nám ukazuje rozložení cizinců podnikajících na základě živnostenského oprávnění v jednotlivých krajích České republiky v roce 2014. Z celkového počtu 83 569 cizinců, největší podíl cizinců podnikal v Hlavním městě Praha 35 % (28 771 osob). Mezi další početně zastoupené kraje patřil Středočeský kraj 11% (9 421 osob), Ústecký kraj (7 872 osob) a Jihomoravský kraj (6 888 osob). Naopak mezi kraje, ve kterých podnikalo nejméně cizinců, patřil Zlínský kraj 2% (1 836 osob) a kraj Vysočina (1 523 osob).

Obrázek 9: cizinci pracující na základě živnostenského oprávnění v jednotlivých krajích České republiky v roce 2014

Zdroj: upraveno podle [9]

5.4 Zelené karty

Když český trh práce pociťoval nedostatek vysoce kvalifikovaných volných pracovních sil, bylo potřeba přilákat novou pracovní sílu ze zahraničí, která by zaplnila volná pracovní místa. Začátkem roku 2009 byl spuštěn vnitrostátní projekt zelených karet. Zelená karta je doklad, na základě kterého je cizinci současně uděleno povolení k dlouhodobému pobytu a povolení k zaměstnání. Cizinci se zelenou kartou se mohli ucházet o pracovní místo, které nebylo obsazeno do 30 dnů od jeho oznámení na úřadu práce nebo místo, které bylo označeno Ministerstvem průmyslu a obchodu jako vhodné. Dalším důvodem zavedení zelených karet bylo odstranění administrativní zátěže.

O vydání zelené karty rozhoduje Ministerstvo vnitra a existují 3 typy zelených karet:

Typ A – Vysokoškolští pracovníci a klíčový personál

Typ B – Minimálně vyučení pracovníci

Typ C – Ostatní pracovníci (s nejnižší kvalifikací)

Seznam států, jejichž občané mohou žádat o zelené karty, byl stanoven vyhláškou Ministerstva vnitra a v roce 2013 byl rozšířen z 12 zemí na 64. Platnost karty A je 3 roky a platnost karet B a C je 2 roky. Platnost karet typu A a B mohla být prodloužena o 3 roky, ale platnost karty typu C nelze prodloužit. Po novelizaci zákona o zaměstnanosti na území České republiky, možnost prodloužení zelené karty skončila dne 23. 6. 2014. Všechny vydané zelené karty zůstávají v platnosti a považují se za zaměstnanecké karty, které nahradily právě zelenou kartu a platí pro ně stejné podmínky. Počty vydaných karet vidíme v tabulce č. 7. O zelenou kartu cizinci nejvíce žádali v roce 2012, kdy Česká republika evidovala 308 žádostí a uděleno v tomto roce bylo 174 zelených karet. [12], [32]

Tabulka 7: Počet žádostí o zelenou kartu a počet udělených zelených karet v letech 2009 – 2012

Rok	Počet žádostí o zelenou kartu	Počet udělených zelených karet
2009	234	51
2010	213	69
2011	244	90
2012	308	174

Zdroj: [2][33-36]

5.5 Modré karty

Modrá karta, stejně jako zelená, zahrnuje současně povolení k dlouhodobému pobytu a povolení k zaměstnání, ale je určena pouze občanům třetích zemí pro pracovní pozice s vysokou kvalifikací. Modré karty nebyly vnitrostátním projektem, jako zelené karty, ale byly zavedeny v souvislosti se směrnicí Rady 2009/50/ES.

Cizinci s modrou kartou se mohou ucházet o pracovní místo, které nebylo obsazeno do 30 dnů od jeho oznámení na Úřadu práce a pro jeho výkon musejí mít řádně ukončené vysokoškolské nebo vyšší odborné vzdělání trvající alespoň 3 roky. Významnou součástí směrnice o modrých kartách je přiznání rovného zacházení v určitých oblastech. S přijetím

směrnice bylo umožněno rodinným příslušníkům držitelů modrých karet přístup na trh práce. Současně bylo umožněno státním příslušníkům třetích zemí, kteří legálně žijí v některém členském státě Evropské unie, pobývat se svými příbuznými v jiném členském státě EU.

Pracovní smlouva, kterou zaměstnavatel bude uzavírat s držitelem modré karty, musí být uzavřena minimálně na jeden rok se zákonem stanovenou pracovní dobou. Kromě náležitostí stanovených zákoníkem práce, musí smlouva obsahovat výši sjednané měsíční nebo roční hrubé mzdy odpovídající alespoň 1,5 násobku průměrné hrubé roční mzdy v národním hospodářství. Platnost modré karty je o 3 měsíce delší, než doba, na kterou byla uzavřena pracovní smlouva, ale nejdéle na 2 roky s možností prodloužení o další 2 roky. Po prvních dvou letech zaměstnání v jedné členské zemi EU, může držitel modré karty hledat další pracovní uplatnění v rámci celé EU. Počty vydaných modrých karet vidíme v tabulce č. 8. [12], [32]

Tabulka 8: Počet žádostí o modrou kartu a počet udělených modrých karet v letech 2009 - 2012

Rok	Počet žádostí o modrou kartu	Počet udělených modrých karet
2009	X	X
2010	X	X
2011	68	30
2012	97	79

Zdroj: [2][33-36]

V tabulce č. 9 můžeme vidět, kolik modrých karet bylo vydáno k 31. 12. 2014 podle státního občanství. Nejvíce modrých karet bylo vydáno občanům Ruska (61) a velký počet karet bylo vydáno i občanům Ukrajiny (45).

Tabulka 9: Počet vydaných modrých karet k 31. 12. 2014 podle státní příslušnosti

Státní příslušnost	Celkem
Rusko	61
Ukrajina	45
Uzbekistán	18
Indie	10
Spojené státy americké	10
Brazílie	5
Korejská republika	5
Bělorusko	4
Čína	4
Tádžikistán	4
Irán	3
Izrael	3
Mexiko	3
Turecko	3
Japonsko	2
Tchaj-wan	2

Austrálie	1
Bosna a Hercegovina	1
Kanada	1
Kolumbie	1
Alžírsko	1
Ekvádor	1
Egypt	1
Gruzie	1
Irák	1
Kazachstán	1
Kyrgyzstán	1
Makedonie	1
Černá Hora	1
Mauricius	1
Srbsko	1
Celkem	197

Zdroj: [38]

5.6 Zaměstnanecké karty

Zaměstnanecké karty jsou nová povolení k dlouhodobému pobytu na území České republiky za účelem zaměstnání, které nahradili dosavadní zelené karty. Zaměstnanecké karty byly zavedeny 24. června 2014. Cizinec, který získá zaměstnaneckou kartu, může pobývat a pracovat na území České republiky. Zaměstnanecká karta tak nahradila vízum, povolení k pobytu a zároveň zelené karty. Modré karty jsou vydávány i nadále.

Zaměstnanecké karty jsou vydávány na dobu trvání pracovního poměru, maximálně na 2 roky s možností opakovaného prodloužení. Tyto karty jsou určeny všem cizincům, kromě občanů EU, EHP a Švýcarska. Zaměstnanecká karta je určena pro všechny druhy zaměstnání bez ohledu na stupeň dosaženého vzdělání. Nabízené pracovní místo musí být zařazeno do centrální evidence volných pracovních míst obsaditelných držiteli zaměstnanecké karty, které zveřejňuje MPSV na internetu. [12]

Tabulka 10: Počet udělených zaměstnaneckých karet podle státního občanství v roce 2014

Státní příslušnost	celkem
Ukrajina	80
Mongolsko	26
Rusko	20
Indie	18
Bosna a Hercegovina	12
Vietnam	12
USA	11
Thajsko	10
Čína	8
Moldavsko	7
Korejská republika	6
Japonsko	4
Filipíny	4
Bělorusko	3
Mexiko	3
Makedonie	3
Srbsko	3
Arménie	2
Bangladéš	2
Izrael	2
Tunisko	2
Brazílie	1
Kanada	1
Alžírsko	1
Indonésie	1
Kazachstán	1
Kyrgyzstán	1
Kuvajt	1
Maroko	1
Nepál	1
Salvador	1
Tádžikistán	1
Uzbekistán	1
Jihoafriická republika	1
Celkem	251

Zdroj: [38]

V tabulce č. 10 jsou vypsané údaje o počtu udělených zaměstnaneckých karet za rok 2014 podle státní příslušnosti. Cizinci jsou tedy občané tzv. třetích zemí a výrazně největší zastoupení mají občané Ukrajiny. Za rok 2014 obdrželo zaměstnaneckou kartu 80 Ukrajinců. Další početné skupiny cizinců tvoří především občané Mongolska, Ruska nebo Indie.

K analýze ekonomických aktivit cizinců na trhu práce a zaměstnanosti cizinců jsem použil převážně data publikované ČSÚ a MPSV. Na základě získaných dat můžeme říci, že cizinci jsou zaměstnáváni převážně na nižších manuálních pracovních pozicích a to především jen dočasně. Některá odvětví jsou cizincům více otevřená a zaměstnávají větší podíl cizinců oproti domácí pracovní síle. Svou roli hraje také původ cizinců, kdy vyšší pozice jsou obsazovány cizinci z EU a nižší obsazují převážně cizinci z třetích zemí.

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo analyzovat dopady migrace a volného pohybu pracovních sil na trh práce v České republice. Taktéž cílem práce bylo analyzovat ekonomické aktivity cizinců na trhu práce, jejich vstup na trh práce a v neposlední řadě také zaměstnanost cizinců. Úvodní kapitola je věnována popisu trhu práce a jeho fungování. Práce se zabývá i tím, kdo je nositelem práce a problematikou lidského kapitálu, který je s trhem práce úzce spojen. V další kapitole se práce zabývá problematikou volného pohybu pracovních sil v rámci EU, který migraci velmi ulehčil. Vstup České republiky do EU a Schengenského prostoru výrazně ovlivnil počty migrujících cizinců za účelem práce do naší země. Dále se zmiňuje o jednotném trhu, který byl v EU zaveden právě pro lepší mobilitu a získávání pracovních sil ze zahraničí. V této kapitole se také věnuje službě EURES, což je evropský portál pracovní mobility a důležitá služba, která napomáhá cizincům nebo občanům České republiky hledat pracovní místa v jiných státech EU.

Další část bakalářské práce se především zaměřuje na problematiku migrace cizinců, její postupný vývoj a dopady, které ovlivňují trh práce a ekonomiku České republiky. Popisuje, jak vypadala migrace na našem území před rokem 1989 a následně po roce 1989. V České republice se migrace začala výrazně projevovat právě až po roce 1989, kdy začal počet migrantů postupně růst, a Česká republika se stala pro cizince zajímavější. Kromě vývoje samotné migrace a migračních politik se práce zabývá také integrací cizinců a vývojem integračních politik. Integrace cizinců je velice důležitý proces pro zajištění lepších podmínek pro zaměstnávání cizinců a jejich uplatnění na trhu práce, zejména je tento proces vhodný pro osvojení základů jazyka a kultury daného státu. V procesu integrace a jejího zdokonalování hrají důležitou roli politická a legislativní opatření.

V poslední kapitole bakalářské práce jsou analyzovány ekonomické aktivity cizinců na trhu práce České republiky, postavení cizinců na trhu práce a jejich vstup na trh práce. Práce nám popisuje, ve kterých odvětvích národního hospodářství je zaměstnáváno nejvíce cizinců, jaké pracovní pozice jsou obsazovány a jak jsou platově ohodnoceny. Velká část cizinců pracuje na manuálních pozicích. Podle publikovaných dat můžeme potvrdit, že nejvíce cizinců je zaměstnáváno ve zpracovatelském průmyslu (31%), ve stavebnictví (23%) a v obchodu (17%). V další části této kapitoly práce analyzuje zaměstnanost cizinců v České republice. Na základě analýzy a použitých dat jsem si potvrdil svou domněnku, že většina cizinců zaměstnaných v České republice přišla ze zemí východní Evropy, konkrétně Ukrajiny a Slovenska. Občané těchto zemí tvoří podstatnou většinu zaměstnaných cizinců. Na základě

těchto dat můžeme také vidět, že největší podíl cizinců z třetích zemí tvoří občané Vietnamu. Z důvodu integrace informačního systému MPSV jsou k dispozici kompletní data o zaměstnanosti cizinců jen do roku 2011. V tomto roce statistický úřad uvádí 310 921 ekonomicky aktivních cizinců na našem území. Většina cizinců je zaměstnána na základě pracovního povolení. Jejich počet dosahoval 217 862 cizinců. Novější data, která jsou k dispozici, zaznamenávají jen počet cizinců pracujících na základě živnostenského oprávnění. Počet podnikajících cizinců na našem území začal růst především po roce 2008, kdy cizinci začali podnikat především z důvodu ztráty zaměstnání. Největší počet podnikajících cizinců na našem území byl v roce 2011, kdy jich podnikalo 93 059.

Pro rok 2014 existuje jen kvalifikovaný odhad, podle kterého bylo v České republice 344 568 ekonomicky aktivních cizinců a z toho jich 260 999 bylo evidováno na úřadu práce. Nejpočetnější skupinou podnikatelů v roce 2014 byli muži ve věku 40 – 54 let, kterých bylo 24 496 a ženy ve věku 25 – 39 let, kterých bylo 11 205. Nejvíce podnikatelů pocházelo z Vietnamu (23 964 osob), Ukrajiny (23 639 osob) a Slovenska (13 493 osob). Zaměstnanost podnikajících cizinců v roce 2014 byla největší v Praze (28 771 osob) a Středočeském kraji (9 421 osob) a nejnižší na Vysočině, kde podnikalo 1 523 cizinců.

Další část práce se zabývá vstupem cizinců na trh a problémy, se kterými si cizinci musí poradit. Největší problém při vstupu cizinců na trh představuje především neznalost jazyka. Právě při vstupu cizinců na trh práce hraje důležitou roli již zmíněný proces správné integrace. Poslední část práce je věnována zeleným, modrým a zaměstnaneckým kartám. Jedná se o nástroje řízené migrace, které mají usnadnit příchod vysoce kvalifikovaných pracovních sil ze zahraničí a uspokojit tak rostoucí poptávku. Prvním projektem byly zelené karty. Nejvíce jich bylo vydáno v roce 2012 a to konkrétně 174. Projekt zelených karet byl poté ukončen a všechny platné karty jsou nyní brány jako zaměstnanecké karty. Podle zjištěných dat z roku 2014 jich nejvíce obdrželi občané Ukrajiny. Ukrajinským pracovníkům bylo vydáno v roce 2014 80 zaměstnaneckých karet. Vedle zelených karet jsou vydávány i modré karty, které byly zavedeny na základě rozhodnutí EU. Těch v roce 2014 nejvíce obdrželi Občané Ruska, konkrétně 61 modrých karet.

Pracovní migrace má tedy každým rokem větší dopad na trh práce a z části ho ovlivňuje. Pokud je nedostatek domácí pracovní síly právě migrace a volný pohyb pracovníků v rámci EU se ukazuje jako výborné řešení, jak získat pracovníky na neobsazené pozice. Stát se tedy snaží pomocí nástrojů o řízenou migraci, která je velmi dobrá pro hledání a zaměstnávání vysoce kvalifikované pracovní síly ze zahraničí. Migrace také řeší problémy zaměstnavatelů,

kteří nedokáží obsadit méně platově ohodnocené pozice. Tyto pozice jsou obsazovány zejména cizinci, kteří do České republiky migrují ze států mimo EU, především cizinci z Asie. Cizinci migrující ze států EU obsazují lépe placené pozice. Závěrem můžeme tedy říci, že migrace a zaměstnávání cizinců je nezbytnou součástí vývoje naší země a stále má rostoucí tendenci.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] Aktualizovaná Koncepce integrace cizinců Společné soužití. *Integrovaný portál MPSV* [online]. c2016 [citováno 11. 4. 2016]. Dostupné z:
http://www.mpsv.cz/files/clanky/19016/Koncepce_integrace_cizincu_Spolecne_souziti.pdf
- [2] Analýza: Nová úprava pracovní migrace cizinců do ČR [online]. c2016 [citováno 11. 4. 2016]. Dostupné z:
http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/analyza-nova-uprava-pracovni-migrace-cizincu-do-cr#_ftn9
- [3] BARŠOVÁ, A., BARŠA, P. *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005, 308 s. ISBN 80-210-3875-6.
- [4] Cizinci: Hrubá měsíční mzda podle státního občanství v roce 2014. *Český statistický úřad* [online]. c2016 [citováno 27. 4. 2016]. Dostupné z:
https://www.czso.cz/documents/11292/27323903/c03R311_2014.xlsx/5a472a23-4229-4a99-bec5-52990e0158e0?version=1.0
- [5] Cizinci: zaměstnanost cizinců podle postavení v zaměstnání. *Český statistický úřad* [online]. c2016 [citováno 11. 4. 2016]. Dostupné z:
https://www.czso.cz/documents/10180/20556729/29002715_g3-1.jpg/14f92091-f2f6-4217-a30e-bf8f85276820?version=1.0&t=1450435946586
- [6] Cizinci: počet cizinců. *Český statistický úřad* [online]. c2016 [citováno 22. 4. 2016]. Dostupné z:
<https://www.czso.cz/csu/cizinci/cizinci-pocet-cizincu>
- [7] Cizinci s platným živnostenským oprávněním podle státního občanství. *Český statistický úřad* [online]. c2016 [citováno 11. 4. 2016]. Dostupné z:
https://www.czso.cz/documents/11292/27323903/c03R311_2014.xlsx/5a472a23-4229-4a99-bec5-52990e0158e0?version=1.0
- [8] Cizinci s platným živnostenským oprávněním podle věkových skupin a pohlaví. *Český statistický úřad* [online]. c2016 [citováno 11. 4. 2016]. Dostupné z:
https://www.czso.cz/documents/11292/27323903/c03R311_2014.xlsx/5a472a23-4229-4a99-bec5-52990e0158e0?version=1.0

- [9] Cizinci s živnostenským oprávněním v oblastech, krajích a okresech; 1999, 2002 – 2014. *Český statistický úřad* [online]. c2016 [citováno 11. 4. 2016]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/27323903/c03R311_2014.xlsx/5a472a23-4229-4a99-bec5-52990e0158e0?version=1.0
- [10] Demografie migrace *Demografie.info* [online]. c2016 [citováno 11. 4. 2016]. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_migrace
- [11] DRBOHLAV, D. *Migrace a (i)migranti v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010, 207 s. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-039-1.
- [12] Evidence Ministerstva práce a sociálních věcí ČR. *Český statistický úřad* [online]. c2016 [citováno 13. 3. 2016]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/27323901/c03_metodika.pdf/51f93bca-ebdd-4358-bd8f-e0d1a1c6acf5?version=1.0
- [13] Integrace cizinců. *Integrovaný portál MPSV* [online]. c2016 [citováno 11. 4. 2016]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/1278>
- [14] KACZOR, P. *Trh práce, pracovní migrace a politika zaměstnanosti ČR po roce 2011*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2013. ISBN 80-245-1930-5.
- [15] Metodika – nelegální migrace. *Český statistický úřad* [online]. c2016 [citováno 11. 4. 2016]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/cizinci/metodika-nelegalni-migrace>
- [16] OECD. *Lidský kapitál. Důležité je vědět* [online]. c2016 [citováno 11. 4. 2016]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/oecd.paris/cz/zpravy_udalosti_aktuality/oecd_lidsky_kapital_dulezite_je_vedet.html
- [17] PALÍŠKOVÁ, M. *Trh práce v Evropské unii: historický vývoj, aktuální trendy a perspektivy*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014, xxiii, 203 s. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-270-0.
- [18] Policie České republiky – Služba cizinecké policie [online]. c2016 [citováno 11. 4. 2016]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/o-nas-831034.aspx>
- [19] POŘÍZKOVÁ, H. *Analýza zahraniční zaměstnanosti v České republice: postavení cizinců na trhu práce a podmínky jejich ekonomické integrace*. 1. vyd. Praha: VÚPSV, 2008. ISBN 978-80-87007-83-9.
- [20] PRACOVNÍ MIGRACE. *Mendelu.cz* [online]. c2016 [citováno 11. 4. 2016]. Dostupné z: https://is.mendelu.cz/eknihovna/opory/zobraz_cast.pl?cast=71617

- [21] Projekt výběr kvalifikovaných zahraničních pracovníků. *Integrovaný portál MPSV* [online]. c2016 [citováno 11. 4. 2016]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/5883/14112008.pdf>
- [22] Projekt výběr kvalifikovaných zahraničních pracovníků. *Integrovaný portál MPSV* [online]. c2016 [citováno 11. 4. 2016]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/9997/13122010.pdf>
- [23] Přechodné období pro volný pohyb pracovníků. *Integrovaný portál MPSV* [online]. c2016 [citováno 13. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/1282>
- [24] Služba EURES v zemích Evropské unie, Evropského hospodářského prostoru (EHP) a Švýcarska. *Integrovaný portál MPSV* [online]. c2016 [citováno 13. 3. 2016]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/eures/sit>
- [25] TRBOLA, R., RÁKOCZYOVÁ, M. *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR I*. 1. vyd. Brno: Barrister, 2011, 181 s. ISBN 978-80-87474-19-8.
- [26] TRBOLA, R., RÁKOCZYOVÁ, M. *Institucionální podmínky sociální integraci cizinců v ČR II*. 1. vyd. Brno: Barrister, 2011, 186 s. ISBN 978-80-87474-20-4.
- [27] Vnitřní trh: z krize k novým příležitostem - prosperita pro občany a podniky. Luxembourg: Publications Office, 2014. ISBN 978-92-79-24609-8.
- [28] Vývoj nelegální migrace cizinců v ČR v letech 2000-2007. *Český statistický úřad* [online]. 2016 [citováno 11. 4. 2016]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/38617156/c07R71_2007.xlsx/215c058a-0521-4bd6-8c12-2596014b9f4b?version=1.0
- [29] Vývoj nelegální migrace cizinců v ČR v letech 2008-2014. *Český statistický úřad* [online]. c2016 [citováno 11. 4. 2016]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/27323903/c03R311_2014.xlsx/5a472a23-4229-4a99-bec5-52990e0158e0?version=1.0
- [30] Zaměstnanost cizinců v oblastech, krajích a okresech podle postavení v zaměstnání; 1995 – 2011. *Český statistický úřad* [online]. c2016 [citováno 11. 4. 2016]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/27323903/c03R302_2011.xlsx/298d4b70-dcad-409a-a507-2873cb33b660?version=1.0
- [31] Zaměstnanost cizinců podle státního občanství a postavení v zaměstnání v letech 2004 – 2011. *Český statistický úřad* [online]. c2016 [citováno 11. 4. 2016]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/27323903/c03R304_2011.xlsx/fba94c56-ab81-46f2-9384-e6e055c5210c?version=1.0

- [32] Zelená a modrá karta. Mzdovapraxe.cz [online]. c2016 [citováno 13. 3. 2016]. Dostupné z:<http://www.mzdovapraxe.cz/archiv/dokument/doc-d28824v36002-zelena-a-modra-karta/>
- [33] Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky 2009 [online]. c2016 [citováno 11. 4. 2016]. Dostupné z:
<http://www.mvcr.cz/soubor/zprava-o-situaci-v-oblasti-migrace-na-uzemi-ceske-republiky-za-rok-2009-tabulkova-cast-pdf.aspx>
- [34] Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky 2010 [online]. c2016 [citováno 11. 4. 2016]. Dostupné z:
<http://www.mvcr.cz/soubor/tabulkova-cast-pdf.aspx>
- [35] Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky 2011 [online]. c2016 [citováno 11. 4. 2016]. Dostupné z:
<http://www.mvcr.cz/soubor/tabulkova-cast-2011-pdf.aspx>
- [36] Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky 2012 [online]. c2016 [citováno 11. 4. 2016]. Dostupné z:
<http://www.mvcr.cz/soubor/migrace-tabulkova-cast-pdf.aspx>
- [37] Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky 2013 [online]. c2016 [citováno 11. 4. 2016]. Dostupné z:
<http://www.mvcr.cz/soubor/tabulkova-cast-2013-pdf.aspx>
- [38] Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky 2014 [online]. c2016 [citováno 11. 4. 2016]. Dostupné z:
<http://www.mvcr.cz/soubor/tabulkova-cast-2014.aspx>